

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

הישג תחת המטה

פרק שני

סוכה

כו.

משום ר' שיאל אמרו חתן פטור. מקריאת שמע לטריד ושאר בני חופה חייבין וליה ליה להני משאלי העוסק במנוה פטור מן המנוה: תגריהן. הלוקחין מהן כדי למכור ולהמליאן לנריך להם: מוכרי תבילת. לליית: הולכי דרכים ביום פטורין מן הסוכה ביום. למני

בסוכה משבו ענין ישיבת ביתו כשם שכל השנה אינו נמנע מלכת בדרך בסמורה כך כל ימות החג שאינו יושב ללא הלרכיז הכחוז למנוע: הולכים לדבר מצוה פטורין ביום ובליילה. אף על פי שאין הולכין אלא ביום ומשום לטרידיס ודואגיס מתמשגת המנוה ובמקוניה פטורין מן המנוה: שלוחי מצוה אגן. שאלנו לשמוע הדרכה ולהקציל פני ריש גלותא: ארקתא. על שפת הנהר: שומרי גנות ופרדסיין אף זין משום:

בנין תדורו. כדרך שהוא לר כל השנה צמיח הוקיקמו מורה להניח דירתו ולדור כאן בסוכה עם מנומיו וכלי תשמישו ומנומיו זה אינו יכול להביאן עם מפני הטורח: פרצה קוראה לגנב. מהל שהלע הוא ואף לכן הגנב זכור אחריו יושב בסוכה כלילה והוא נכנס וגונג הפירות לרוח אחרת: בריא דפירי. כרי של פירות שהוא תמיד לפניו ויכול לשמורין ואין כאן פלגה קוראה לגנב: רבי יוסי בריבי. יוסי החכם חרף שדורו והוא ר' יוסף בן חלפתא: אמנא בבייתא. ואע"פ שיש לה גג וגוטה עשרה^א והי כאלו חוץ לטובה: משום פניו^ב [גליהן: ז] וערך [שכן קורין לפשטם בעירי רביא זבובים קטנים] [גליהן: ג] יש גרוסין בבייני [מלשון בעינת הפת] וזיל שכן רבי יוסי [מנחה משום] [נפש] ובקדים בשם כ"י רשיא אהא רבי יוסי בריבי. הובא החרף ר' יוסי בדרורי: ז] ציל הנהיגם [מתרי] וביה [ביום] [ז] גדילי וליה [וביה] [רשיא: ז] הושיש' כח שציל שדכח עין כסכת

פיו ושתה: ירדב. שמה מחטפנו שינה וישן קבע: אבא לא שינת קבע. שמה יפוח צהן: מוסר שינתו אחר. אומר לערלי לחמו אס אלדס העירני: ערביך ערבא צריך. שמה אף הוא ישכח וישן: בין ברביו. דולאי לא ירדס: רבא אמר. לשמה ירדס לא חישנין הלכך נתפילין שרי וסוכה היינו טעמא דאסור שינת ערלי לפי שאין קבע לענין ואין צה חילוק בין קבע לערלי שנת סוכה שאין אדם קובע עצמו לשינה שפעמים שאינו אלא מנמנס מעט ודיו צדק הלכך זו היא שינתו וגמי תפילין לעטמא שמה יפוח צהן ולא משום אסור שינה צניס פורתא לא אחי ליה הפחה: דנקיש דהו בידיה. לא קבע ולא ערלי שמה יפלו מנדו: בדנתי ברישיה. ערלי מותר וקבע אסור שמה יפוח: דפרים סודרא ערייהו. הימס^א אלא מרלשמוי צין קבע צין ערלי ללא נמנה מורה למלאכי השרת: ודא קרי. כריך למלקן מרלשו צעדו הקרי עליו: ולא

אלא אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ב^א במניח ראשו בין ברכיו עסקין רבא אמר אין קבע לשינת תני חדא ישן אדם בתפילין שינת ערלי אבל לא שינת קבע ותניא אידך בין קבע בין ערלי ותניא אידך^ב לא קבע ולא ערלי לא קשיא^ג והא דנקיש להו בידיה הא דמנחי ברישיה הא דפרים סודרא עלויה וכמה שינת ערלי תני רמי בר יחזקאל כדי הילוך מאה אמה תניא גמי הכי הישג בתפילין ורואה קרי^ד אחוז ברצועה ואינו

חתן פטור מקריאת שמע. לטריד ושאר בני חופה חייבין ליה ליה להני משאלי העוסק במנוה פטור מן המנוה כפירש בקובנא וקשיא דלי ליה להו א"כ יתחייב חתן בסוכה ומשמע דמתן פטור יותר מת"ק לכן נראה דקסבר חתן אין יכול לכוין דעמו כלל אפי' נפסקו לאשון אצל שאר בני חופה יכולין לכוין ואקריאה שמע לחויה קאי וכולוהו אחרניי מודי לת"ק:

ומכל מצות האמורות בתורה. מלאי דאילטריך למימשג בני אגב דחשביניהו בצרייתא קמייתא: הולכי דרכים ביום. כל זה נפקא מתשבו כעין מדורו כשכס עצמו אינו נמנע מללכת לדרך וכן מלעטר לפטור לעיל מן הסוכה היינו מתשבו כעין מדורו לכן אדם לר צמקוס שנתעטר: וחייבין בליילה. כשאלס לן כלילה ציישו: פרצה קוראה לגנב. לאו משום דלית ליה לרצא דרשה דמשבו כעין מדורו דצרייתא היא לקמן צפירקין (דף ק"ז):

ואפילו חש בעניו. אע"פ שאין צי סכנת עין כלל וסכנת עיניו אפילו לחלל עליו אה השנת כלמוכס פרק אין מעמידין (ט"ז דף ק"ז): גבי עין שמרה: משום בקי. ואע"פ שצפ"ק (דף י"ח). דרש רבה צר רב הונא מותר לישן צלילת תמיס אע"פ שיש לה גג ואע"פ שגובהה עשרה און הלכה (ה) כרצה דפירשתי שם: תרתי ואון תלת. פירש בקובנא שמים או שלש פעמים יאן למוך פיו מורשייל בע"ז ויש ספרים שכתבו צהן תרתי מלח ציעי והכל אחד כדמוכס לקמן^א גבי למנח תיבת מיוצמיה דרצ יוסף ואבי דשעיר צימ הצליעה כצ"ל^ב ולנסוף מסיק כדעטיס לורנא מדרנן ואזיל לללה שזה מלא פיו דהיינו כצ"ל ושעיר זה דוקא צפת דפירי לאו צעו סוכה כדמסיק פרק צמרל לוימא (דף ק"ט): דקבע דידו כאלילת ערלי דפת:

אבל שינת קבע א. והא דלמרי פרק צמה טומנין (שנה דף מ"ט) תפילין לריכין גוף נקי כאליע צעל כנפס ואמר אבי שלא יפוח צהן ורצא אמר שלא ישן צהן לפי דשרי אבי לישן דלא חסר אבי גופיה הכל אלא קסבר אע"פ שאינו זכיר צנייה^א כאליע מנימן כיון דזכיר שלא יפוח דשינה גופה אינה אלא גורה שמה יפוח: הישג בתפילין. מתוך הלשון משמע דרצי יעקב שרי אפי' שינת קבע דלי לאו הכי במלא פליגי ו"ל דכולהו מנדו צנינת קבע דאסיר ופליגי במילתיה דרצי נתן דצמקן דשרי לישן נתפילין ציוס שאין דרכו לישן שינת קבע ונלילה מולך אפילו לשינת ערלי דלנח ממלק וישן שינת קבע ור' יעקב לא חייס ללמנח מילין:

נעלו חשק שלמה על ר"ח (ב) לפניו ב"ש וצ"ח סני פטורין קמ"ש. ואלו עדיין נפל צבתי דעבי וקמ"י יל מ"ס דברי תוס' ד"ה חתן וד"ק.

הנהגות הב"ח

(א) תוס' ד"ה משום בקי ותי הלכה בן כדפירשתי:

ליקוטי רש"י

שלוחי מצוה אגן. להקציל פני רש גולה דמייז ארס להקציל פני רבו כרגל ופטורין דמתן לקמן (דף כ"ה) שלוחי מנה פטורין מן הסוכה וליה ע"כ ערבא ערבא צריך. שמה השומר עצמו יפוח ביה (ח): א"כ שינת יושן ביה א"כ שינת קבע יפוח שינת ערלי. שמה יפוח מנדו (לקמן ז):

הנהגות וצינונים

(א) והד"ל לכתוב בסוכות תחיו אלא תשבו היינו ישיבה דרך עירוב היינו כעין תדור. הי"ט סוף [מ"ד] [גליהן: ז] וערך [שכן קורין לפשטם בעירי רביא זבובים קטנים] [גליהן: ג] יש גרוסין בבייני [מלשון בעינת הפת] וזיל שכן רבי יוסי [מנחה משום] [נפש] ובקדים בשם כ"י רשיא אהא רבי יוסי בריבי. הובא החרף ר' יוסי בדרורי: ז] ציל הנהיגם [מתרי] וביה [ביום] [ז] גדילי וליה [וביה] [רשיא: ז] הושיש' כח שציל שדכח עין כסכת פיו ושתה: ירדב. שמה מחטפנו שינה וישן קבע: אבא לא שינת קבע. שמה יפוח צהן: מוסר שינתו אחר. אומר לערלי לחמו אס אלדס העירני: ערביך ערבא צריך. שמה אף הוא ישכח וישן: בין ברביו. דולאי לא ירדס: רבא אמר. לשמה ירדס לא חישנין הלכך נתפילין שרי וסוכה היינו טעמא דאסור שינת ערלי לפי שאין קבע לענין ואין צה חילוק בין קבע לערלי שנת סוכה שאין אדם קובע עצמו לשינה שפעמים שאינו אלא מנמנס מעט ודיו צדק הלכך זו היא שינתו וגמי תפילין לעטמא שמה יפוח צהן ולא משום אסור שינה צניס פורתא לא אחי ליה הפחה: דנקיש דהו בידיה. לא קבע ולא ערלי שמה יפלו מנדו: בדנתי ברישיה. ערלי מותר וקבע אסור שמה יפוח: דפרים סודרא ערייהו. הימס^א אלא מרלשמוי צין קבע צין ערלי ללא נמנה מורה למלאכי השרת: ודא קרי. כריך למלקן מרלשו צעדו הקרי עליו: ולא

לעזר רש"י

צינוצ"ש. פירש בקיס. יחוס (כ"ש) שנה דף טו ע"כ ד"ה ועני עינין ד"ה מולך דף טו ע"כ ד"ה (ב) וצניס קטנים (ג) ערך עין גק י וישן עינין עינין עינין (ד) מורשיי"ש. פירש החיובי (ה) הלכות צנת (ח) עינין דק"ס אוח ט' ורש"י שנת דף קט ע"כ ד"ה לא יפוח צהן. פתס (מגוס וקולא כ"ו ו יד ועין רש"י טו.)

עין משפט
גר מצוה
מד א טו"ש"ע א"ח ס"י
ללא ספק ב:
מה ב טו"ש"ע א"ח ס"י ד
ספק טו:
מו ג טו"ש"ע ס"י ללא:
מו ד מ"י"ג מהלכות
תפילין הלכה לא סגן
עשין כז טו"ש"ע א"ח ס"י מ
ספק ו:
מה ה ו מ"י פ"ו מהל'
סוכה הלכה ו סגן
עשין מז טו"ש"ע א"ח ס"י
הרלב ספק ז:

רבינו חננאל

ולא אחזק בקציצה. פ"י
היא הטבלא דברי ר' יעקב
וחכמים אומרים ישן אדם
שינת עיניו והוא כדי
הילוך מאה אמה אבל
שינת קבע יותר מזה
[אסור]. אמר רב אסור
לאדם לישן ביום יותר
משנת הסוס והוא שחן
נשמי. תניא ר' יוסי אומר
הילדים כומן שנשתייהו
עמהם חולצין בין ביום
ובין בלילה ואח"כ ישנים.
ואקש"י ש"מ בעל קרי
אסור בתפילין ושנינו
מפני שרגילין בטומאה
(א) ת"ש בעל קרי אינו
אסור בתפילין. ת"ד שכן
ושמיש מטתו בתפילין
אינו אחזק לא ברצועה
ולא בקציצה עד שיטול
דיו ויסיים מראשו מפני
שהידים עסקניות הן:
מעשה שהביאו לריב"ז
לשעור החבשיל כו'.
תניא לא שולכין כן אלא
שרצו להחמיר על עצמן
אבל הלכה אוכל אדם
אכילה עיניו חרץ לטובה
והרצה להחמיר על עצמו
מחמיר. ואקש"י מדר'
(יבחק) [צדוק] (דרש)

חשק שלמה על ר"ח
(א) אינו מוקף אולי טעיה ולי'
ו"מ דעל קרי וכו'.

כו: הישן תחת המטה

פרק שני

סוכה

מסורת הש"ס עם הוספות

נמלו במפה. פירש בקונט' משום נקיות ונחמם פירש כן דרבי
לדוק כהן הוה כדמוכח פ' מי שמתו (בבב"ב דף ע"ג) וצוקף
פרק כל פסולי המוקדשין (בבב"ב דף ע"ג) והיה אוכל על טהרת
תרומה ודיים שניות הן ופוסלות את התרומה שזו היא אחת מ"מ
דבר דצ"ק דשנת (דף י"ג) דאפי'
פחות מכצלה מקבל טומאה כדמוכח
פרק שני דמס' טהרות (מ"ב) דמתן
אין זו כצלה הוא טומא והכל טהור:
ולא בירך אחריו. סבר לה כרבי
יהודה דפרק שלשה שאכלו
(בבב"ב דף מט:) דדריש ואכלת ושבעת
וצרכת אכילה שיש בה שביעה דהיינו
כצלה ור"מ פליג ואמר דמצרכין
צכית ונראה הלכה כותיה מדאמר'
פרק כילד מצרכין (ס"ג דף נ"ח) וס'
א"ר חייא בר אבא אמי ראייתו את
ר' יוחנן שאכל זית מליח וצריך עליו
תחלה וסוף ועוד אמר' פרק שלשה
שאכלו (ס"ג דף נ"ח) וס' א"ר חייא
בר אבא א"ר יוחנן לעולם אינו מוציא
רביס ידי חובתו עד שיאכל כית
דגן וכן אמר רב הונא בר יהודה
משמיה דרב ומתוך הירושלמי משמע
דצרכיה לא צעינן כזית דאפילו
פרידה אחת של ענב או פרידה אחת
של רימון טעונה צרכה לפניה
ולאחריה והכי איתא בירושל' צריש
כילד מצרכין ר' יוחנן נסב זיתא
וצרך לפניו ולאחריו והוה ר' חייא
בר אבא מסתכל ביה ואמר ליה ר'
יוחנן צלצלה מה את מסתכל בי
לית לך כל שהוא ממין שבעה טעון
צרכה לפניו ולאחריו אית ליה ומה
צרכה ליה מפני שגרעינתו מנעטתו
ולית ליה לרבי יוחנן שגרעינתו
מנעטתו מה עבד ליה ר"י משום
צריה מילתיה דרבי יוחנן אמרה שכן
אפילו פרידה אחת של ענב או פרידה
אחת של רימון שהיא טעונה צרכה
לפניה ולאחריה וצ"ע שלטו יש כעין
מעשה זה פרק כילד מצרכין (ס"ג דף

ולא יאחו בקציצה. הן תפילין עומקן דפוס מושבן ורעונן¹⁶ ודומה לו
זממ' גיטין צהניזקין (דף נ"ב) ארבעים סאה קולני תפילין: לישן
ביום. מפני צטול מורה: דמר. רצה צר נחמני: כרב. לממנו
למד מדה שימנו שהיה ישן רב ציוס כשיעור זה: דרב כרבי. ורב
למדה מרבינו הקדוש שגדל אלנו:
ורבי כדוד. כך קבל מאשמוז' שזו
היתה שינת דוד מלך ישראל: שיתין
נשמי. אלל"ש: הוה נייס. ציוס:
כמיצ' מפומבדיתא לבי כובי. דלמפ'¹⁷
צמקוס אחר להו שיתא פרסי:
הנכנס לישן. שאין כוונתו אלל לישן
ואינו מהרהר לדבר אחר: רצה חוץ.
תפילין: רצה מניח. לפי ציוס אין
דרכו לשמש עם אשתו ולא לישן קבע:
כ"ה חוץ. אפי' לשינת ערלי דלמח
מיימלין וישן קבע: ה"רדים. צמוריס:
לעולם חוץ. ואפי' ציוס: שרגילין
בטומאה. קס"ד שמתא יראו קרי
שהסבור מניו ציוס: לייבא קא סבר
רבי יוסי בוי. ומיבעי לן למיעבד
כותיה שהלכה כמותו ברוב מקומות
דקיימא לן ניימוקו עמו (גיטין דף
ס"ו): שמה יבאו וכו'. והא ודאי
אסור לצומן לנהוג זהו קלות ראש:
עסקניות הן. ושמתא נגעו צמקוס
הטיופת: בותני' אוכל' פחות
מכביצה. מאכל פחות מכביצה:
נמלו במפה. לל נעל ידיו אלל
כך צמפה ידיו משום נקיות דקסבר
פחות מכביצה לא צעי נע"י ולא צעי
סוכה ולא צעי צרכת המון לאחריו
דדריש כרבי יהודה (בבב"ב דף מט.)
ואכלת ושבעת וצרכת אכילה שיש בה
שביעה והיינו כצלה אכל לפניו בכל זה
צעי צרכה שהרי נהנה וסבור ליהנות
מן העוה"ז בלא צרכה¹⁸: גב' מעשה
לפתור. וכי דרך המדברים להציא אחר
דצריהם מעשה הסותר דצריהם דקמתי
רישא¹⁹ אוכלין ושמתא ערלי חוץ לטובה
ומצא מעש' דלעטימ' תבשיל לר"ך סוכ':
הכי
ר' ירמיה לר' זרח הכי צריך ר'
לית ליה שיעורא אחר ליה מי סברת כזית גדול צעינן ציוני צעינן וההיא זית דלמח לקמיה
דר' יוחנן זית גדול הוה דלע"ג דשקליה לגרעינתיה פש ליה שיעורא והשתא אי האי עובדא דהש"ס שלנו היינו ההיא דירושל' א"כ חולק
על שלנו ולא סמכין עליה מדלל שני ליה משום דצריה הוא אצל שמתא שני מעשים היו וההיא דירושל' היה זית שלם ואכלו עם הגרעין
דהו צריה אצל ההוא דהש"ס שלנו לא היה זו גרעין שכן סתם זית מליח בלא גרעין הוא ולא הוה צריה ולהכי הוצרך לתרץ דגדול
היה זית דירושלמי קטן מזה ציוני היה והרצה להוציא עצמו מספקא לר"ך שיאכל כזית אפילו דצד שהוה צריה דוקא לענין
צרכה שלאחריה אצל לפניו מצרכין אפי' פחות מכזית בכל דבר דלפניו לא צעינן שיעור דאסור ליהנות צעוה"ז בלא צרכה כדמשמע
משבדל דר' לדוק דקאמר ולא צריך אחריו כדפרי' משום דסבר לה כר' יהודה משמע הא לפניו צריך וכן פירש בקונט' ואחריו
צירושלמי בתחלת פרק כילד מצרכין²⁰ כל שאומר עליו שלם צרכות אומר לפניו המוציא לחם מן הארץ וכל שאין אומר עליו ג' צרכות
אין אומר עליו המוציא לחם מן הארץ התיצון הרי פחות מכזית דאין אומר עליו שלם צרכות מעתה לא יאמר לפניו המוציא לחם
מן הארץ הא א"ר יעקב בר אבא לשאר מייס נרנכא פ"י לא אחת לחלק צין דבר שיש בו כשיעור לדבר שאין בו כשיעור אלל אחת לחלק
צין פת לשאר מאכל של חמשת המינים כגון מעשה קדירה שאין מצרכין אחריו ג' צרכות וכן כוצא דארעא²¹ ופת הצאה צביסין כי לא קבע
קעודמיה עליה²² ופת אור ודוחן שאין מצרכין אחריהם שלם צרכות אין אומרים עליהם²³ המוציא לחם מן הארץ ופע"ג דצריש כילד מצרכין
(ש"ס דף נ"ה) נפקא לן צרכה בתחלה צק"ו מצוקף כשהוא שצע מצרך כשהוא רעב לא כ"ש מ"מ לא שייך למימר דיו וצמשהו מצרך
בתחלה אע"ג דלא מצרך צוקף דאוחו ק"ו אינו אלל גליי מלמח צעלמח דצרכה לפניו לאו דאורייתא כדתן פרק מי שמתו (ש"ס דף כ"ג):
צעל קרי על המון מצרך לאחריו ואינו מצרך לפניו וכן צפ' היה קורא (ש"ס דף ע"ו) וס' תניא הפועלים שהיו עושין מלאכה אלל צעל
בזית אוכלין פתן ואין מצרכין לפניו אלל מצרכין לאחריה שתי צרכות ולענין שחיה נראה שמצרכין אכזית יין על הגפן ועל פרי הגפן
אע"ג דלגבי יוה"כ לא הוה שיעור חסוב צפחות ממלא לוגמח כדאמר פ' בתרא דיומא (דף ע"ג) וס' לא ילפינן מיינה צרכת היין לאחריו
חדע ולענין אכילה הוה שיעורא ציוס הכפורים ככותבת ולענין צרכה מייחצב לאחריו צרכה דהלכה כרבי מאיר כדפרישית ואית למ"ד
לענין קידוש דא"כ מלא לוגמח²⁴ הלך לצרך אחריו נמי יכול להיות דלא צעי מלא לוגמח ומיהו קתה היה נראה לקדק דמודי ר' מאיר צמחיה
דצעי כצלה דצפרק שלשה שאכלו (בבב"ב דף מט:) דריש ר"מ ואכלת זו אכילה ושבעת זו שחיה ואכילה צכית ור' יהודה דריש ואכלת
ושבעת זו אכילה שיש בה שביעה ואי זו זו כצלה וכוין דנפקא לן לר"מ שחיה מושבעת א"כ צעי כצלה דלא הוה שביעה צפחות ושמתא יש
לחלק צין שחיה לאכילה דלמח שביעה הוה צפחות מכצלה וכל הני שיעורין דרצנן יניחו כדמוכח פרק מי שמתו (ש"ס דף כ"ג) וס'
דאמר' הכא צמאי עסקין דלכל שיעורא דרצנן ולענין צרכה דלאחריו לא מצינו שום שיעורא אלל כזית לר"מ וכצלה לר' יהודה וקרא
אסמכתא צעלמח דמלאורייתא צעינן שביעה גמורה והא דאמר' פרק שלשה שאכלו (ש"ס דף מט.) שמעון בן טעם לגרמיה הוא דעבד
משמע דאינו מוציא אחרים ידי חובתו עד שיאכל כזית הא צכית דגן מוציא אע"פ שהמלך והמלכה מסתמח אכלו כדי שזענן לא דמי
גדול דרצנן לקטן דרצנן דלא מפיק דאורייתא דהא גדול אפילו לא אכל כלל היה ראוי (להו) להוציא אחרים וכן פירש שם בקונטרס²⁵:
ואמרו

(א) יומא דף ע"ג
(ב) אפרס"י שנת קנד:
ד"ה שמיס צלי אלל:
(ג) שבת נו"ג (ד) ברכות
לה" (ה) געל כה"ל
(ו) מר" (ז) ברכות לה"
(ח) שם מה" (ט) פסחים
דף ק"ה (י) ועיי"ש עוד
בתור"ה עד שיאכל כזית
דגן.

גליון הש"ס

רש"י ד"ה כמיצ' וכו'
דמפרש במקום אחר.
ענין משבדל וטע
ב"הוה מהלכות מיינא
תל"מ ס"י כ:

תורה אור השלם

(א) ער מתי עצל תשכב
מתי תקום משנתך:
[מש"י ט"ו]

ליקוטי רש"י

נמלו במפה ואכ"ז
וכו'. שלשה קולין נהג בו
אחת שלל נעל ידיו אלל
נמפה כר ידיו משום
אכילות הדעת ומין לטובה
אלל ולא צריך אחריו [וימא
ע"ס].

הנהרות וציונים

[א] ציל רבובין (עיי"ב)
וכי"ה ברפ"י: [ב] גלא
אדע מקומו דבקיודשין ע
ע"ב ברש"י ד"ה בי כובי
ובכתובות ק"א ע"א אסור
לצאת כו' לא פירש ועי'
בגיטין ד ע"א (גליון).
וכי"ה בנ"ב מ"ח אורח
ס"י כ. וכן העיר בזה
בער"ג וסיים ולכן נ"ל
דו"ס יש בדברי רש"י
כאן. ועי' שפת אמת
שכתב ובמדומה לי שיש
ט"ס ברש"י וצריך להיות
שיתא בפרסא דהיינו
חלק שישית של פרסה
עכ"ל. ובדק"ס כתב
שבכ"י ליתא כל הדיבור
ברש"י: [ג] ציל צמניהם
(דפ"י):

לעזר רש"י

א"צ"ש. פירוש משמות
(עין רש"י מ"ג דף ע"ג)
ע"ב ד"ה ורמות ושמות
ורש"י בראשית א, כג).

סימן צא

בדבר חולה שאין בו סכנה אבל עלול ממחלה זו לבא למחלה אחרת שיש בה סכנה אם מותר ליקח הרפואות ביו"כ

ג' מרחשון תשכ"ו.

מע"כ ידידי אהובי הרה"ג מהר"ר אפרים

גרינבלאט שליט"א.

ובדבר חולה שעתה אין במחלתו סכנה אבל עלול מזה לבא למחלה אחרת שהיא מסוכנת אם יש להתיר לו לבלוע כדור הנקרא פילן ביוה"כ בלא מים, לע"ד מאחר שמחלה זו שיש לו היא גורמת שיחלה בעוד מחלה מסוכנת יש להחשיב גם מחלה זו למסוכנת, אף שאם נדע שלא יחלה יותר אין במחלה זו סכנה כיון שאם לא יתרפא ממחלה זו אפשר שיסתכן במחלה אחרת הרי ממילא היא מחלה זו סכנה להחולה בזה. וגם יש ראייה לזה מע"ז דף כ"ח דרצה למיפשט דככי ושיני נמי כמכה של חלל דמי מצפינדא דמחללין עליה שבתא, ומתרץ רנב"י שאני צפינדא הואיל ומתחיל בפה וגומר בבני מעים, הרי משמע דעצם המחלה היא בככי ובשיני כדפרש"י התם, וגם הרפואות שנאמרו שם הם רק להשינים והחניכים אבל אם לא ירפאו מחלה זו בשינים ובחניכים יבא למחלה בבני מעים ובשביל זה מותר לחלל שבת ולרפאות החולי שבשינים ובחניכים, אף למאי דדחה דככי ושיני לא נחשב מכה של חלל, וגם ברור שאף בריא ממש אם צריך לשמש חולה שמחלתו מתדבקת וכדי שלא יחלה צריכים לעשות לו רפואה שיש בה חלול שבת גמי מותר כיון דבלא זה אפשר שיחלה במחלה המסוכנת, וידוע שהגאון ר' ישראל סלנטר ז"ל צוה בשעה שהיה מחלת הכולירע המתפשטת, לאכול ביו"כ כל בני העיר משום שלרעבים יותר עלול להתדבק בהם אף שהיו בריאים כדי שלא יחלו, וכ"ש שאין לאסור ליקח הפילן בלא מים שהוא שלא כדרך אכילה ודבר שלא ראוי לאכילה שהוא רק מדרבנן שגם בחולה שאין בו סכנה יש להתיר, אבל בנידון זה יש להתיר גם במים אם אי"א לו לבלוע בלא מים, והנני אוהבך בלוג.

משה פיינשטיין

סימן צב

בבן א"י שנמצא בחו"ל אם יאמר יזכור באחרון של פסח ושבועות

מוצאי יו"כ תשכ"ו.

מע"כ ידידי מהר"ר דוב פאלאק שליט"א.

הנה שאלתך בדבר תפלת יזכור ליכנס בביה"כ אינו נוגע זה בשמ"ע שגם לבני א"י הוא יו"ט ושיון לבני חו"ל בזה, ורק נוגע זה באם יהיה מע"כ גם בחג הפסח ושבועות בחו"ל דתפלת יזכור אומרים ביו"ט, אבל הא פשוט שלבני א"י שהוא חול ודאי רשאים לומר תפלת יזכור ומה לנו שאינו יו"ט להם, ואם הוא ידוע בביה"כ אחד שהולך רק שם להתפלל הרי מצד פרהסיא מוכרח לילך לביה"כ וישב שם באופן שידמה להאנשים שהוא מתפלל וממילא יאמר שם תפלת יזכור, אך אף שאין למע"כ בשביל זה צורך לילך לביה"כ משום שיש כמה בתי כנסיות ולא יהיה ניכר כשלא ילך לביה"כ אם ירצה לומר תפלת יזכור יכול לילך לשם וישב שם כל העת שמתפללין באופן שידמה להן שמתפלל.

סימן צג

אם מותר לצאת לתענוג בעלמא למקום שלא יהיה לו סוכה

ובדבר לצאת לטיול ולתענוג בעלמא למקום שלא יהיה לו סוכה מסתבר לע"ד שאסור דהולכי דרכים שאיתא בסוכה דף כ"ו כשהוא לדבר הרשות שפטורין עכ"פ ביום הוא כשהולכין למסחר וכיוצא שהוא צורך ממש וגם הוא לכל אדם שבשביל זה היה צריך לצאת גם מביתו ושלכן באופן זה מותר לצאת מהסוכה, אבל לטיול ולתענוג בעלמא שאין לזה שום צורך אינו כלום מה שבשביל תאותו והנאתו היה יוצא מביתו כיון שלא היתה יציאתו אף מביתו לצורך, והגע עצמך אדם שיש הרבה פעמים שישן בחצרו תחת כפת השמים משום שנהנה בזה יותר מבבית הכי יפטר מסוכה משום שמביתו יצא בשביל זה, וא"כ למה אמר רבא מצטער פטור מן הסוכה הי"ל לומר מי שנהנה לישב בחצר יותר מבבית והסוכה

פטור מן הסוכה. ואף שיש אולי לדחות דרבא אמר מצטער דוקא לענין לילך לישן בבית בשביל זה. דלגבי הבית לא נפטר בזה שיש לו יותר הנאה בבית מבסוכה ולא לגבי לישן בחוץ דלזה נפטר גם בלא צער אם יש לו יותר הנאה, משום שאולי לילך לבית של אחר לא היו רוב בנ"א הולכים בשביל יותר הנאה וליילך לחוץ היו הולכים גם בשביל יותר הנאה, והבית בחג הסוכות יש לו להחשיבו כמו שהוא ליכנס לבית של אחר, לא מסתבר זה דמנלן להחשיב כן ולא כמו שיש לו עצמו שני בתים שהיה הולך לבית השני גם בשביל יותר הנאה. וגם מפורש במג"א סימן תר"מ ס"ק י"ד דאם אין יכולין לישן כל כך בטוב בסוכה ויהיו יגיעים למחר ולא יוכלו לקיים המצוה כראוי פטורין, הרי דבשביל הנאת השינה יותר אסור, ודין זה הוא אף כשהשינה בחוץ טוב לו יותר כשאין הלוכו למצוה, דהא מקור המג"א נראה שהוא מהג"א דף כ"ו שפי' בר"ח זרבה ב"ר הונא דגנו בארקתא דנהרא שהוא בחוץ משום דישנו שם להנאתן יותר ויכלו לעסוק במצוה למחר טפי, אלמא דשלא לצורך מצוה בשביל ההנאה היה אסור, וגם בלא זה הא נענשין על עשה בעידן ריתחא כשמבקש טעדיק למיפטר מהמצוה כדאיתא במנחות דף מ"א אף באופן שהיה לו הנאה בלבישת בגדים הפטורין מציצית דודאי לא בכונה ליפטר מציצית לבש רב קטינא לסדינא וסרבלא הפטורין מציצית. לכן מסתבר דלילך לטויל ולתענוג למקום שליכא סוכה אסור.

הנני ידו מברכו בחג שמח.

משה פיינשטיין

סימן צד

**בענין הולכת הלולב והשופר מביהכ"נ
דרך רה"ר וכרמלית בשביל אשה
וקטנים**

א' דר"ח מרחשון תשכ"ו.

מע"כ ידידי אהובי הרה"ג מהר"ר אפרים
גרינבלאט שליט"א.

ענף א

הנה בדבר הולכת שופר ולולב מביהכ"נ לביתו
בשביל אשתו זב"ב הקטנים שיקימו מצות

שופר ולולב במקומות שאסורין בהוצאה כדרך רה"ר וכרמלית, מפורש ברא"ש ר"ה דף ל"ג בשם ראב"ה דמותר נמי להוציא את השופר ברה"ר כדי לתקוע לנשים, ומשמע שהרא"ש הסכים לזה שכתב וכן נראה לי דלא גריעה אשה מקטן שלא הגיע לחינוך כ"ש לנשים דמכוונות למצוה, וכן מפורש בטור סימן תקפ"ט שלזה הסכים הרא"ש. אבל בשאג"א סימן ק"ו מסיק דאסור להוציא לנשים שופר ולולב לרה"ר דלא כראב"ה והטור ורק התקיעה שהוא רק איסור דרבנן התיירו, ורוצה לדחוק ברא"ש דהוכן נראה לי שכתב הרא"ש הוא רק על התקיעה ולא על ההוצאה דלא כהטור. והוא משום התוס' בחולין דף פ"ד לפירוש ראשון שפירשו על הא דאיתא שם ספיקה דשופר דוחה יו"ט הוא על ההוצאה לרה"ר דאם הטומטום הוא אשה אין זה לצורך, וסובר דאף למאי דמתרץ הגמ' שם ר' יוסי לטעמיה דאמר אשה ודאית נמי תקעה הוא רק מצד איסור התקיעה מותרת ולא כשצריך להוציא לרה"ר דהוא איסור דאורייתא, דבזה אסור לכו"ע אך שלא גזרו לר' יוסי עצם התקיעה בשביל חשש דשמא תוציא לרה"ר כמו שלא גזרו לדידה בסמיכה דאקופי ידיהו, ולר' יהודה גזרו בנשים שלא לתקוע כלל כמו שגזרו בסמיכה שגם לאקופי ידיהו אסירי עיי"ש.

ותמוה פירושו טובא דהא לשיטת התוס' ר"ה שם ובעוד דוכתי בשם ר"ת דנשים מברכות על מ"ע שהז"ג דשופר ולולב וכיוצא משום שיש להם מצוה ממש אף שאין חייבות ודאי הוא צורך גדול יותר מלשחוק בכדור ברה"ר ולהוציא את התינוק לצורך טויל דמתירין התוס' בביצה דף י"ב, והא אף לאנשים המתחייבין אין היתר הוצאה לב"ה משום דחיה את האיסור מלאכה דיו"ט, אלא משום דהוא צורך היום מצד המצוה, וא"כ אף לנשים הוא צורך גדול דכיון שמקיימות מצוה ויש להן קבלת שכר הוא צורך, ומי הוא האומדן זה לומר דצורך האדם הוא רק חיוב וקבול שכר כמצוה ועושה ולא צורך מצות שלא בחיוב וקבול שכר כאינו מצוה ועושה, הא גם מצוה דאינו מצוה ועושה ושכרו הוא דבר גדול מאד ושכרה הוא נצחית ועדיף מכל חיי העוה"ו. אך משמע מלשון השאג"א דנשים אין להן שום מצוה אלא נחת רוח בעלמא, שג"כ רצה לומר דלר' יוסי שהוא נחת רוח נחשב זה צורך היום שאין לאסור ביו"ט ודחה זה דא"כ מ"ט פליג ר' יהודה דאטו לר' יהודה אין בזה נחת רוח לנשים עיי"ש, אבל הא זהו טעות דהא יש לנשים מצוה ממש בלולב ושופר וכל מ"ע אף שהן פטורות דלכן מברכות, ואף להרמב"ם ודעימיה

דף כ"ו ע"א

עוסק במצוה שזו פרנסתו פטור מהמצוה
 כותבי ספרים וכו' וכל העוסקין במלאכת
 שמים פטורים מק"ש וכו'. ואירי
 שעיקר עשייתם הוא לשם מצוה אע"פ שלוקחים
 שכר ע"ז משום שצריכים לפרנסה מ"מ בעיקר
 עשייתם לשם מצוה הו' עוסקים במצוה ופטורים
 מן המצוות עי' מג"א (סי' ל"ח סק"ח), והנה
 בביאור הלכה (רס"י ל"ח ד"ה הם ותגריהם) דן
 בעוסק בזה בשביל שניהם גם לשם מצוה וגם
 בשביל פרנסתו ואין עיקר כוונתו לשם מצוה אלא
 בשביל שניהם אי ג"כ פטור מן המצוות, ומוכיח
 מסוגיא דב"מ (פ"ב ע"ב) דביארה הגמ' שם לגבי
 מלוה על המשכון דמיקרי עוסק במצוה, ובמלוה
 על המשכון וצריך למשכון דיש לו הנאה מזה נמי
 נחלקו התם תנאי אי מיקרי עוסק במצוה וס"ל
 לר"ע דמצוה קעביד והלכה כמותו, הרי חזינן
 דמיקרי עוסק במצוה ופטור ועיי"ש מה שהאריך
 בדברי הגמ' דב"מ.

אף עוסק למצוה קיומית פטור מהמצוה

לאתויי מוכרי תכלת. נראה דהחידוש הוא
 דאע"פ שאפשר לקיים המצוה בלא
 התכלת מ"מ הו' עוסקים במצוה, ואין לומר
 דהחידוש הוא דאף דציצית אינה מצוה חיובית
 אלא רק ברוצה ללבוש בגד של ד' כנפות, דהרי
 א"כ מזוזות נמי אין חייב לבנות בית שיהי' לו
 מזוזה וכבר השמיענו קודם דהוה עוסק במצוה
 אלא כמש"כ דהחידוש משום תכלת.

טיול בסוכות ותחבולות להיפטר מהמצוה

הולכי דרכים ביום וכו'. ופירש"י בדרך
 סחורה, ובראשונים סתמו ולא פירשו,
 והנה הגר"מ פינשטיין זצ"ל באגרות משה (או"ח
 ח"ג סי' צ"ג) יצא בחידוש גדול דהולכי דרכים
 הפטורים היינו דוקא בדרך סחורה שזה דרכו כל

השנה אבל הולכי דרכים היוצאים לטיול בעלמא
 אינם פטורים מן הסוכה, וכתב זאת משני טעמים
 חדא דזה לא הוה בכלל תשבו כעין תדורו דהוה
 כמי שיחליט באמצע השנה לישן בחצירו לא
 נאמר דבסוכות נמי יכול לעשות כן דתשבו כעין
 תדורו ה"נ הכא לא הוה בכלל האי דינא דאין
 יוצא בהכרח לא הוה האי דתשבו כעין תדורו,
 ולכאו' דבריו אינם מוכנים דמ"מ כיון דהיום
 הדרך הוא לצאת לטיול א"כ מאי גרע מסחורה
 דכיון דהוה דרכו הוה בכלל תשבו כעין תדורו
 ופטור מהסוכה, עוד טעם כתב לחייב בסוכה
 מטעמא דהגמ' במנחות (מ"א ע"א) לגבי ציצית
 דמלאכא אשכחי' לרב קטינא דמיכסי סדינא א"ל
 וכו' ציצית של תכלת מה תהא עלי' וכו' א"ל
 בזמן דאיכא ריתחא ענשינן, הרי חזינא כיון
 דמפקיע עצמו ממצות עשה יש כאן דררא דאיסור
 דבעידן ריתחא ענשינן עלי' וא"כ ה"נ אלו
 היוצאים לטיול בעלמא דפטורים מסוכה מ"מ לאו
 שפיר קעבדי דמפקיעים עצמם ממצות עשה,
 ולכאו' אין הנידון דומה לראי' כלל דהתם הרי
 לבש לתקופה ארוכה סדין שפטור מציצית א"כ
 מראה עצמו כמפקיע המצוה אבל כאן הי' בסוכה
 ורק באקראי יוצא גם לטיול ותשבו כעין תדורו
 כתיב, ודמי לשח עם חבירו חוץ לסוכה דלא נאמר
 דיש כאן הפקעת עשה דענשינן עלי' בעידן
 ריתחא, ונראה דמש"כ הולכי בדרך סחורה לא בא
 לאפוקי הולכים בטיול בעלמא והא דנקיט סחורה
 לאו דוקא נקט, ועוד דהרי הראשונים לא פירשו
 כן כלל אלא סתמו. (וע"ע בקו"ת ח"ב סי' ל"ז,
 ובהערות גיטין פ' ע"א).

אי איכא חיוב לבנות סוכה ללינה לילה

דהולכי דרכים

וחייבים בלילה. נחלקו הפוסקים בזה, דדעת
 המג"א (תר"מ ס"ק ט"ו) היא דחייבים
 בלילה הוה ממש חיוב וחייב לטרוח ולבנות סוכה
 חדשה אפילו דהוה טירחה והוצאת ממון, אבל

תרכ"ה (א) שבעת ימים. ישמחו הישרים ויגילו האשורים
אף דלי נחלת ישראל בנג הקדוש הזה הנקרא יום
 שמחתנו, ושמחתו מכופלת. ויזרחו מאוד לקיים מצות סוכה שמספר שמה
 ז"א כמספר שני שמות הקדושים* שבוללם אמוך. וקדושתה מכופלת.

והמקיימה כהלכתה יכפלו שכרו מן
השמים: (ב) הם ענני כבוד. הטור
 והמחבר נקטו כמ"ד ענני כבוד היו.
 ולכאורה קשה, הא בסוכה (דף יא:
 בסוף) פליגי בזה ר' אליעזר ור'
 עקיבא, דלר"א ענני כבוד היו ולר"ע
 סוכות ממש עשו להם, וא"כ *אין
 שצקו לר"ע ופסקו כר"א דשמותי
 הוא. ועוד להלכה כר"ע מחבירו. גם
 רש"י בתומש פ' אמור (ויקרא כ"ג,
 מ"ג ^{הערה} בסוכות הושבתי) כתב
 דענני כבוד היו, ושם כבר הקשה
 עליו הרא"ם ג"כ למה כתב כר"א.
 ומה שמרץ משום דלשון הושבתי
 משמע כר"א דענני כבוד היו, דלר"ע
 הל"ל ישבו כיון שמעצמם ישבו, אין
 זה מספיק להכריע מלשון הכתוב בין
 התנאים. ונלע"ד ששם (דף ב.) יליף
 רבה שסוכה למעלה מכ' פסולה
 מקרא דלמען ידעו דורותיכם.
 וקאמרין שם (ע"ב), דכולהו כרבה
 לא אמרי האי ידיעה לדורות הוא

דכתיב. ופי' רש"י שם (ע"ב ד"ה הווא), שידעו הדורות הנאים היקף
 ענני כבוד שנעשה לאבות. יש להבין כמה פליגי, דהא רבה ודאי ג"כ
 מפרש הקרא אלדורות ג"כ כמו שכתב רש"י שם, דמ"מ אין מקרא יואל
 מידי פשוטו. אבל י"ל דבהא גופא פליגי, דרבה ס"ל כר"ע ורזה לאוקמי
 מתניתן כותיה. וכיון דלר"ע לשון הושבתי קשה, לכן קאמר דמנה דרשינן
 שצריך לידע שישב בסוכה לשמו. ולכן כתיב לשון הושבתי דזה רזה הכתוב
 לרמוז לנו בזה, אף שעיקר הפסוק ודאי ידיעה לדורות אחי להורות. אבל
 שאר אמוראי סברי כר"א, ולכן קאמרי שאין לדייק מלשון הושבתי מידי,
 דהאי ידיעה לדורות הוא שידעו הדורות שאני הקפתי ענני כבוד לאבות,
 ולכן פי' רש"י ז"ל שם כר"א. והשאלה כיון דאמוראי ע"כ פסקו כר"א,
 לכן גם רש"י והטור נקטו כן. שהרי לא פסקינן כרבה, דלרבה היכי
 שהדפנות מגיעות לסכך אפילו למעלה מעשרים כשרה, והפוסקים לא
 חלקו בכך הרי שלא פסקו כרבה. וע"כ דרשו לשון הושבתי כשאר אמוראי
 וכר"א, לכן פסקו כותיה. ובחידושי לסוכה (שם ע"ב ד"ה ידיעה
 לדורות) כתבתי עוד מזה. א"ע מלאמי צרוקם שהופך, שלר"א סוכות
 ממש היו ולר"ע ענני כבוד, וא"כ י"ל שגם רש"י והטור היו גורסים כן:
(ג) לבל יבם. וכיון שישיבתה שזנו הקב"ה לישב בסוכה זכר לליאת
 מצרים (מג"א ריש הסי'). צפרי מגדים (א"א שם) כתב שצריך לכוון ג"כ

שהקיסם צעני כבוד. וכתיב עוד שכוונתו אלו אינם רק לכתחלה, אבל
 צדיעבד יאל כשלא כיון רק ללאת, דמנהו צריכה כוונה ללאת דוקא
 כדפסקינן באו"ח (סי' ס' סעי' ד'). ולענ"ד אין זה ראוי, דזה דוקא
 בשאר מצוות שלא ניתנה המורה כוונה פרטית בהם. אבל בסוכה, שאיני
 הכתוב הוא שיוכין כן מלמען ידעו

כמש"כ הב"ח, *י"ל דאפילו צדיעבד
 לא יאל א, וכדאמרין (פסחים קטו):
 כל שלא אמר ג' דברים אלו בפסח לא
 יאל ידי חובתו. ולכן אם אכל בלילה
 ראשונה בסוכה בלא כוונה זו, יש
 להחמיר לאכול שוב כזית בכוונה.
 ועכ"פ יזהר כל א' ללמד ולספר לבניו
 ולבני ביתו בלילה ראשונה כוונת מצות
 סוכה, כמו שצריך ללמד להם טעם
 המצות בליל פסח. (ואף לשגיטת

הר"ן גם בפסח יאל צדיעבד אם לא
 פירש טעם פסח מזה ומרור, היינו
 משום דס"ל דלא יאל דשם הוא
 מדרבנן דוקא. אבל בסוכה דכתיב
 למען ידעו, א"כ דאורייתא הוא. י"ל
 דגם להר"ן לא יאל. ולשיטת התוס'
 אפילו בפסח לא יאל צדיעבד.
 ובחידושי (ב: ד"ה ידיעה, לדורות
 היא) הארכתי בזה: (ד) הכרבה.
 סוכה פטורה ממוזה. ואפילו חדר
 שדר בו כל השנה ובסוכות מסיר הגג
 והמכסה, *פטור ממוזה כל ימי החג דצו' ימים דירת עראי היא. ומי
 שיש לו שני חדרים זה לפניו מזה, אם הולך מחדרו לסוכה פשיטא שפסח
 הסוכה *צריך מוזה משום חדרו. ואם הולך מסוכה לחדרו, שהחדר בפנים
 והסוכה בחוץ, י"ל דהסוכה ג"כ חייבת ממוזה דהוי כבית שער לחדר
 (פמ"ג סי' תרמ"ג משב"ז סק"ד): (ה) לאחור יד"ב. בפמ"ג (א"א
 סק"א) מסופק בע"ש אחר מצות אם יעשה בה מלאכה דרך קבע, וכיונתי
 להחמיר. *ולענ"ד אין להחמיר עד שעת זמן מנחה קטנה, שהרי המג"א
 (סק"ד) והט"ו (סק"א) וא"ר (אות ד') פסקו בס"י רנ"א כדעיה שנייה
 של השו"ע, דמלאכה קבוע לא אסורה רק ממנחה קטנה ואילך *:
תרכ"ו (א) תחת בית. *יש להקשות מה צעו רמ"א בזה, הא זה ודאי
 נכלל בהדינים שכתב השו"ע אח"כ. ואולי *י"ל דרזה להשמיענו דלכתחלה
 אין לעשות תחת בית או אילן אפילו היכי שמתר לכ"ע צדיעבד, כגון
 באילן שחמתו מריבה ועומד נגד האויר שבין הסכך, או שנשארה הסוכה
 ללמה מרובה מחמתה אפילו כי צריך מה שכתב האילן. והיינו משום
 דגזרינן הא אטו הא, וכמו שכתב הב"י ליישב שיטת הרבינו יחיאל:
(ב) צלתו מרובה. דע דלעולם אין פוסל לל אילן או בית אלא אם מיאל
 על הסכך, וגם הוא עומד על הסכך ממש. אבל אם עומד מצד הסוכה
 שלא כנגד הסכך, אף שעושה לל על הסכך עד שלא תזרח עליו חמה כלל,

תרכ"ה

א בסוכות תשבו **(א)** שבעת ימים וגו' כי בכובות
 הושבתי את בני ישראל **(ב)** הם ענני כבוד
 שהקיפם בהם **(ג)** לבל יבם ישרב וישמשו. (ומצוה
 לתקן **(ד)** הסוכה מיד **(ה)** לאחר יום כפור, דמצוה הנאה
 לידו אל יחמיצנה) (מהרי"ל):

תרכ"ו

העושה סוכה תחת האילן או תחת הגג. ובו ג' סעי':
א (אין לעשות סוכה **(א)** תחת בית או אילן); היעושה
 סוכתו תחת האילן, יש אומרים שאם האילן
(ב) צלתו מרובה מחמתו פסולה בכל ענין, אף
 אם הסוכה צלתה מרובה מחמתה; אבל אם
 האילן חמתו מרובה מצלתו, אם הסוכה צלתה
 מרובה מחמתה בלא אילן, כשרה, אפילו לא
 השפיל הענפים למטה לערבם עם סכך הסוכה;

עיטורי משה

פי' תרכ"ה **(א)** דהיינו שם הוי"ה בגימ' כ"ו ושם אדני"י בגימ' ס"ה וביחד צ"א. **(ב)** וכן הובא בשו"ע הרב סעי' א' ובערוה"ש סעי' ה'
 ובמ"ב סק"א ובכה"ח אות ג'. **(ג)** וכן הובא במ"ב סק"א. **(ד)** וכן צדד בערוה"ש סוף סעי' ה' (ע"פ מש"כ במח"ש). אכן במ"ב
 סק"א הובא דברי הפמ"ג (דבדיעבד יצא) וכ"כ בכה"ח אות ג'. **(ה)** וכ"כ במ"ב סי' תרכ"ו סוף ס"ק כ"א. ובספר מקדש מעט על הלי מוזה
 (ס"ק ל"ז) כתב דכיון דעומד לסתור הוי כשער עראי ואינו מחויב במוזה. **(ו)** ע"י במדור הערות מכת"י. **(ז)** אכן ע"י בא"ר שם
 שבסו"ד כתב רק "המיקל לא הפסיד". ובמ"ב סק"ב מביא דברי הפמ"ג (דמצדד להחמיר אחרי חצות).

(א) צילה ל' (ב) [לקמן
מנן כו: א] (ג) עיין תוס'
מנחות דף מב: ד"ה
הקדושים (ד) מנחות מב:
(ה) [לקמן דף לו: א] ועיין
רש"י לקמן לא. ד"ה
אבל (ו) פסחים ו'.
(ז) קידושין עב ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ואם
עשאה וכו' ובפרק ארבעה
אחיין ובפ"ק כ"ל
ומינה קש"א ממקם:
(ב) ד"ה מנין וכו'
דמילא קדושה עלייהו
איתקלא: (ג) ד"ה הוא
וכי שלא נודעה לרבי:
מכפרת כו' דלמני עולא:

גליון הש"ס

גמ' מנין יעצ"י סוכה.
עי' לקמן דף לו ע"ב רש"י
ד"ה אכ"ר להרמב:

תורה אור השלם

(א) דבר אל בני ישראל
לאמר בחמשה עשר
יום לחודש השביעי
תהי חג הסוכות שבעת
ימים ליי: (ויקרא כג: ד)
(ב) חג הסוכות תעשה
לך שבעת ימים
באֶשְׁרֵךְ מִגִּדְּךָ
וּמִיִּקְבֵךְ: (דברים טו: י)
(ג) גדלים תעשה לך על
אֶרְבֶּע פְּנוּתוֹת כְּסוּתֶיךָ
אֲשֶׁר תִּכְסֶה בָּהֶן:
(דברים כג: יב)

(ד) דבר אל בני ישראל
ואמרת אליהם יעשו
לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי
בְּגָדֵיהֶם לְדִרְתָּם וַיְהִי
עַל צִיצִית הַכֶּנֶף פְּתִיל
תְּבִלָּת: (מכילתא טו: א)

ליקוטי רש"י

א"ה: משמע כל שצעה לה'
הוא הקדש: על ההגיגה.
שלמי מוגנה לאכיל
משהקדש: [ביצה ל:]
ואין עושין סוכה
בהולו ש" מועד. מי
שלא יצט צסוכה יו"ט
הראשון ולקמן כו:
עשאה יציצית מן
הקדושים. הנקלים היינו
מוטין התלוין ככל היריעה
שקורין פרוק"ש וקולין
אותם מן הנגד. ל"א להכי
קרי להו"א קולין שילאין מן
הנגד כקולין. נימין. היינו
אותן שילאין מן הנגד
נחפיה. פסו"ה. כל זמן
שמוחבין לנגד דענין
עשייה לשמה [מנחות כב:].

לעזי רש"י

פריני"ש. פירוש מוטין
(שמסמייין סוף גג
שחוטין מן הנגד לחזק
אריגו) (גרוך ערך גרד
ד' ועיין רש"י נכוחות
דף ח ע"ב ד"ה כרוכי לי
גרדי מינה). אומש"ש.
פירוש פקעיות. כדוריות
של מוט.

סוכה

פרק ראשון

סוכה

ט.

נו א מיי פ"ה מהלכות
סוכה הלכה ט טו"ע
א"ת ק"י תרלו סעף א:
נו ב מיי פ"ו מהלכות
סוכה הלכה טו סג
עשין מג טו"ע א"ת ק"י
תרלו סעף א:
נו ג מיי פ"א מהלכות
סוכה הלכה יא סג
עשין טו טו"ע א"ת ק"י יא
סעף ה:

רבינו הננאל

פיסקא סוכה ישנה
ב"ש פוסלין ובי"ה
מכשירין. מהני בשלא
עשאה לשם סוכה של
מצוה לפיכך גרסינן
בירושלמי תני צריך
לחודש בה דבר חב"ייא
אמרי טפח ר' יוסי אומר
כל שהוא. מ"ט דב"ש
דכתיב חג הסוכות תעשה
לך שבעת ימים סוכה
העשירה לשם חג בעינן
ובי"ה האי קרא איבעי להו
לעושין סוכה כל שבעה
ואפילו לחולו של מועד
ואסיקנא לבי"ה עצי סוכה
אסורין כל שבעה ושם
שמים חל על הסוכה.
ואקשינן ובי"ה לית להו
הא דרב יהודה דאמר
עשאה לציצית מן הצמר
שנסבך בקדושים ונמרט או
מן החושים של גרדי או
מן הנימין פסולה מן
הסוכין פ"י הן פקעיות
כשי"ב אמרתי קמיה
דשמואל אמר לי אף מן
הפקעיות נמי פסולה
דבעינן טריה לשמה
ובסוכה אמאי לא בעו
בי"ה לשמה. ושנינן שאני
התם לגבי ציצית דכתיב
גדילים תעשה לך לשם
חובה לכך בעינן עשייה
שהיא הטריה לשם גדילים
למועדי מי שלא נטוה
לשם גדילים. ועשו להם
ציצית. דייקנן האי
דכתיב להם משלהם
למועדי גזול אבל גבי
סוכה דליכא קרא אחרנא
למועדי גזולה ודרשינן חג
הסוכות תעשה לך
למועדי גזולה אבל
עשייה לשמה לא בעינן
לדבוי בי"ה וקילי בהא
כשמואל דבעינן טריה
לשמה:

הגהות וצינונים

[א] בבכ"י גוסף הנוטל
פרס מן המלך (דק"ט):
[ב] צ"ל ראשיהן
(באה"מ דק"ט): [ג] צ"ל
ובשדה רצה (בארות
המזים): [ד] בירושלמי
ובראשונים איתא אר"י:
[ה] צ"ל מדפריך ובי"ש
נמי מיבעי ליה אה"י
והי"ה דבפוק, וכ"ה
ברא"ש (דבש חמור):
[ו] [צ"ל וי"י] (גליות):
[ז] [צ"ל וי"י] (גליות):
[ח] [צ"ל וי"י] (גליות):
[ט] צ"ל דאמר עולא
דבר תורה בין וכו'
כ"ה בגמ' שם ותיבת
בגמרא לכאורה מיותר
(פורת יוסף):

מתני' סוכה ישנה. כדמפרש שעשאה קודם לחג שלשים יום ולא פירש שהיא לשם חג: בית שמאי פוסלין. דעשו סוכה לשמה וזו סתם נעשית. ואילו תוך שלשים לחג היה כיון דשאלין זהלכות החג קודם לחג שלשים יום^א סתם העושה לשם חג הוא עושה אצל קודם שלשים סתמא לאו לחג: ובית הלל^ב מכשירין. ללא צעין סוכה לשם חג: כשרה. לצית שמאי אינטרין: **גמ'** סוכה לשם חג. דכמיז סוכות לה' לשם מנות המלך: על ההגיגה. שלמי חגיגה שם שמים חל עליהם לאוסרן עד לאחר הקטרת אימורין דזכו זהו צמר הכי משלחן גבוה^ג כעצ הנוטל פרס^ד: חג. חגיגה: חג הסוכות תעשה. סוכות תעשה לחג סתם המקרא ודרשהו: בחולו ש"ל מועד. אס לא עשאה מתחילה: פלוגתא דרבי אליעזר דפרק הישן (לקמן כו:): ופרכינן לצית הלל ללא צעו לשמה נימא גצי לצית נמי לית להו דרז יהודה אמר רב: עשאה. לצית: מן הגורדין. פריני"ש שמולין צסוף הטלית מותר האריגה וגדל סם הצית מינה וזה: מן הקוצין. מוטין שנתקו צמחי וקוסרים אותן ומלוין לראשיהן^ה צנגד לאחר שנארג וקרי להו קוצין על סם שזולטין כקוצים: מן הנימין. כגון טלית שתפרוה או שעשו זה אימורא צמחט וראשי מוטי התפירה תלוין זה ומהן גדלו הצית: פסו"ה. הואל ומלוין ועומדים כל אלה צנגד ולא נתלו זה לשם צית לא עשיה לשמה היא: מן הפיסין. פקעיות כדוריות של חוט לומשי"ש: כשרה. הואל וכשנתלו צנגד לשם צית נתלו עשיה לשמה היא דטויה לשמה לא צעין שאין טויה מן העשיה: כי אמריתה קמיה דשמואל. רב יהודה תלמידו של רב ושל שמואל היה לאחר פטירתו של רב היה אומר שמועות משמו כך אמר לי רב וכשהרצתי^ו דברים לפני שמואל נתלק עליו מ"מ תריוהו עשיה לשמה צעו:

מתני' סוכה ישנה בית שמאי פוסלין^א ובית הלל מכשירין ואיזו היא סוכה ישנה כל שעשאה קודם לחג שלשים יום אבל אם עשאה לשם חג אפילו מתחילת השנה כשרה: **גמ'** מ"ט דבית שמאי אמר קרא^ב חג הסוכות שבעת ימים לה' סוכה העשויה לשם חג בעינן ובית הלל ההוא מיבעי ליה לכדרב ששת^ג דאמר רב ששת משום ר"ע^ד מנין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה ת"ל חג הסוכות שבעת ימים לה' ותניא רבי יהודה בן בתירה אומר כשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה שנאמר חג הסוכות שבעת ימים לה' מה חג לה' אף סוכה לה' ובית שמאי נמי מיבעי ליה להכי אין הכי נמי אלא מאי טעמיהו דבית שמאי כתיב קרא אחרנא^ה חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים סוכה העשויה לשם חג בעינן ובית הלל ההוא מיבעי ליה לעושין סוכה בחולו של מועד ובית שמאי סבירא להו כרבי אליעזר דאמר^ו אין עושין סוכה בחולו של מועד ובית הלל^ז לית להו דרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב עשאה מן^ח הקוצין ומן הנימין ומן הגורדין פסולה מן הסיסין כשרה כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי אף מן הסיסין נמי פסולה (אלמא) דבעינן טויה לשמה ה"ו נבעיא סוכה עשויה לשמה שאני התם דאמר קרא^ט גדילים תעשה לך לשם חובך ההוא מיבעי ליה^י למעוטי גזולה התם כתיב קרא אחרנא^{יא} ועשו להם משלהם: **מתני'**

ישנה בית הלל מכשירין. צירושלמי תני נריך לחדש זה דבר חזירא אמרין טפח רבי יוסי אמר כל שהוא ומאן דאמר כל שהוא וצ"ל שמה על פני כולה וצמר הכי איתא התם מנה ישנה פלוגתא דבית שמאי וצ"ה א"ר^א דברי הכל הוא מכיון שלא עשאה לשם פסח דבר צרי הוא שלא דקדק זה: **ואם** עשאה לשם חג וכו'. אפילו לצית הלל נפקא מינה שאין נריך לחדש זה דבר ואפילו לא נפקא מינה אלא לצ"ש יש לו למנה לפרש צמה נתלקו ולא שיך ללקשוי טעמא דצ"ש אחא לאשמועינן אלא היכא דפליגי תנאי אליצא דצ"ש ולא נפקא מינה מידי צפלוגתא אליצא דצית הלל כי היה דרבי אליעזר דמילה (שגח דף קה). ובפרק ארבעה אחין (יבמות דף כח. וסא) (6) קש"א וצפ' קמא דצילה (דף ז:): וכולן פירשנו במקומם: **מנין** יעצ"י סוכה שאסורים ב"ש שבעה. משמע דאסיורי מדאורייתא ודרשה גמורה היא מדפריך והא קרא^ב להכי הוא דאתא ומינה דצפרק כירה (שגח דף מה). משמע שהוא מדרצנן דמייתי התם ראייה דרבי שמעון אית ליה גצי נר מוחך שהוקפה לנמוחו הוקפה לאיסורו מהא דתניא דאין נוטלין עינים מן הסוכה צ"ט ור' שמעון ממיר ושוין צסוכת החג צמג שהיא אסורה וצפ' המציא כדי יין (פ"ה דף ל: וסא) מייתי דרשה דהכא ואפילו הכי משמע התם צסוף שמעמין ללא אסירא אלא מטעם מוקפה דקאמרין עלי סוכה דחילא קדושה (3) איתקלא לצעיה ו"ל דהאי דאסור מדאורייתא היינו צעודה קיימת אסור ליעול ממנה עינים אצל משפלה דצטלה מנחה לא אסירא אלא מדרצנן והא דפריך צצילה (סא) וכי"ו מהני ציה מנחה היינו משום דכיון דלא מהני ציה מנחה צעודה קיימת כשנפלה נמי לא יועיל דמיגו דאיתקלא צין השמשות איתקלא לשצעה ומשי דסיפא אחאי לסוכה דעלמא והדר פריך מנויי סוכה דמהני ציה מנחה ומשי צאומר איני צודל מהם כל צין השמשות דלא הוקפו למנחהו ולא דמו לעינים שהם עיקר המנויה ועל כרחק צודל מהם ויש צהם סמירת אהל ואע"ג דמעיקרא ידע האי טעמא אורחא דהש"ס לפרש דבריו דרך קש"א ותירוק ור"ת מפרש דע"ס של כדי הכשר סוכה חילא קדושה עלייהו ואסירי מדאורייתא אצל היותר מכדי הכשר לא מיתסרי אלא מדרצנן והא דפריך נמי וכי"ו מהני ציה מנחה משום דמסתמא כי היכי דלא מהני מנחה צמאי דאסירי מדרצנן ולא מפליגי נמי תנא צין נריך לסוכה צין לא נריך וזההיא דצילה קש"א מפרק צמה מדליקין (שגח דף כב. וסא) דמשמע דנויי סוכה אסורין משום צווי מנחה ולא משום מוקפה וצמקומה פירשטוה: **מה** חגיגה ד"ה אף סוכה א"ה. קסבר רבי יהודה צן צמירא דאי לאו משום חגיגה מוקמינן לה לסוכה לשם חג: **ההוא מיבעי ליה** צריש לולב הגזול (ד' כט:): וזההיא שמעתיא גופא קש"א דקאמר צשלמא צי"ט ראשון צעין לכס משלכס אלא צי"ט שני אמאי ומשני משום דהוה ליה מנחה הצאה צעצירה ומינה התם איכא לשנויי דאינטרין למועדי שאלו אצל גצי סוכה ליכא לשנויי הכי לרצנן דאמרי לקמן פרק הישן (ד' כו:): דאדם יואל ידי חובתו צסוכה של חצירו ונפקא להו מדכמיז כל האורח צשראל יצט צסוכות מלמד שכל ישראל ראוין ליצט צסוכה אחת וי"ל דטעמא דמנחה הצאה צעצירה לאו דאורייתא אלא מדרצנן ומינה קשה מפרק הנימין (גיטין ד' נה. וסא) גצי חטאת גזולה שלא נודעה לרצים (א) דאמר עולא צגמרא^א צין נודעה צין לא נודעה אינה מכפרת מאי דעולא צגיטין משום מנחה הצאה צעצירה ליה לעולא דיאוש כדי קני גצי עורות של צעל הצית וגנז וגזון (צ"ק ד' קה). ואומר ר"ת דטעמא ועוד דצפרק מרובה (סא ד' כו:): דריש רצא צהדיא דיאוש לא קני מדכתיב קרצנו ולא הגזול אלא נראה דההוא דהגזול צמרא לא יאוש כדי הוא דאיכא יאוש ושינוי השם כדקאמר התם צמרוצה (סא כו:): דמעיקרא קרי ליה משכא והשתא קרי ליה אצרוא ואע"ג דגצי קרצנן נמי איכא שינוי השם כדאמר התם [דף קז: א] דמעיקרא חולין והשתא הקדש מכל מקום ממעט מדכמיז קרצנו כיון דקודם הקדש לאו שלו הוא ואף על גז דחל עליו הקדש מחמת שינוי השם דאחי השתא לא חוי להקרצה דצעין קרצנו צצעה שמקדיש:

ועובר על רצונו כגון בלובש בגד של ארבע כנפות או אוכל קצב
חוץ לסוכה, ויש שאינו מקיים המצוה וגם אינו עובר כגון באינו
לובש הבגד ואינו אוכל כלל, וזה פשוט.

והנה נראה הא דמצוה הבאה בעצירה אינו יואל, הטעם
דהקצ"ה אינו רוצה בכך ולא לרצון לפניו דסניגור יעשה
קטיגור ואינו ה' שונא גזל בעולה, עיין ר"ן שם פרק לולב הגזול
[י"ד ע"א מדפי הרי"ף]. והנה משום זה שייך שפיר לומר דלא יאל
ידי המצוה כי זה אינו רצון הצורא יתברך וא"כ לא קיים המצוה,
וזה שייך שפיר במצוה החיובית כיון דלא יאל ידי חובת המצוה
ממילא לא עשה המצוה וביטל המצוה כי זה בזה תליא כמו
בציאורנו, אבל במצוות שאינם חיוביות כגון ציית וסוכה בשאר ימי
החג, אם הם צאים בעצירה אמת דלא קיים רצון הצורא ברוך
הוא כי אין זה רצונו יתברך, אבל מ"מ לא ביטל המצוה רק דלא
קיים והוי ליה כמי שאינו לובש בגד כלל או לא אוכל כלל דלא
קיים, הכי נמי נהי דלא קיים המצוה כי לא לרצון לפניו בזה, אבל
מ"מ לא ביטל ולא נוכל לדון אותו כמו שאוכל חוץ לסוכה או
שלוש בגד בלא ציית, רק הוא כמו שאינו עושה המצוה כלל
והולך בלא בגד או שאינו אוכל כלל, כי באמת הוא לובש ציית
ואוכל בסוכה, אך שאינו לרצון לפניו יתברך הוי ליה כאילו לא
קיים המצוה, אבל לא יתעל לדון אותו כאילו ביטל המצוה כיון

דמ"מ עושה המצוה* עיין ותבין.

ויש ג"כ נפקא מינה לדינא כי אם אינו רוצה לאכול בסוכה
ואוכל חוץ לסוכה, או לובש בגד ארבע כנפות ואינו רוצה
להטיל צו ציית, כופין אותו עד שתאל נפשו ככל מצוות עשה,
אבל בכהאי גוונא דהוי ליה כמי שאינו לובש כלל או אינו אוכל,
א"כ אין כופין אותו אם רצה לאכול בסוכה כזו כיון דאינו מבטל
המצוה. אך זה אי אמרינן מחמת מצוה הבאה בעצירה, אבל אם
החורה פסלה גזול בפירוש, הוי ליה כמי שסיפק בסכך פסול שאין
גידולו מן הארץ או מקבל טומאה דלאו סוכה כלל, ואם אוכל הוי
ליה כמי שאוכל בצית כיון דהחורה גזרה דזו לא הוי סוכה כלל.
א"כ יחא דאי מחמת מצוה הבאה בעצירה נהי דבחה אם ישב
בסוכה כזו לא קיים המצוה אבל [גס] לא ביטל*, אבל עתה
שהחורה גילתה דגזול פסול, א"כ הוי ליה כאילו ביטל העשה כמו

לדעה זו הסכך עצמו נעשה דופן, א"כ פסול כאן לדופן גזול ג"כ
פסול, ודבריו נכונים*. ולשיטה זו שראין הסכך כאילו הוא דופן
הסכימו הרבה ראשונים [וכ"ה בר"מ כאן פ"ה הי"ד], אם כן כאן
פסול, ועיין ט"ז שם [סק"א] וזה נכון.

ואם כי אין דרכי בחיבור זה להאריך בקושיות ופירושים מה
שאינו נוגע לדינא, מ"מ לא אמנע לתרץ קושית התוס' מה
שהיא לענ"ד סברא נכונה, במה שהקשו שם ט' ע"א ד"ה ההוא,
למה לי קרא בסוכה דלך למעוטי גזולה הא הוי ליה מצוה הבאה
בעצירה, וליכא למעוטי שאלו דהא שאלו כשר וגזולה בלאו הכי
פסולה, עי"ש. ונראה לי דהנה שני מינים יש במצוות עשה, אחד
שהיא חיוב אקרקפתא דכל איש מישראל כמו תפילין ואתרוג
ואכילת מצה, ומצוה כזו אם מקיים אותה עושה רצון הצורא
יתברך ויתעלה כי כן צוה לו המלך ברוך הוא, ואם מבטל המצוה
ואינו מניח תפילין או שלא נטל לולב ביטל המצוה ועשה נגד רצונו
יתברך וענוש יענש. ויש מצוות שאין חיוב לעשותם כגון ציית
דהחורה לא חייבה אותו ללבוש בגד של ארבע כנפות ואם רוצה
הולך בלא בגד של ארבע כנפות ואינו נגד רצון הצורא ברוך הוא,
אך אם מביא עצמו לדי חיוב שבכוונה לובש ארבע כנפות לקיים
מצוה ציית זה דרך הטוב וישר, הכלל, אם מקיים מצוה זו עושה
רצון הצורא ברוך הוא אבל אם אינו מקיים מצוה אינו עובר על
רצונו רק דאינו מקיים המצוה. וכן מצוה זו דהיינו סוכה יש בה
שני חלקי המצוה, דהיינו בלי ראשון של סוכות מצוה עשה לאכול
בית בסוכה ומחוייב לחזור אחר סוכה, ואם אינו רוצה לאכול אינו
מועיל כי הוא מחוייב לאכול כמו מצוה ותפילין, ואם לא קיים
המצוה עשה בליה הראשון עושה נגד רצונו יתברך שמו. ובשאר
הלילות וימים אם רוצה אינו אוכל ואינו יושב בסוכה ואין שוב
חיוב עליו כמו ציית, אך אם אוכל מצוה עשה לאכול בסוכה
ומקיים רצונו ברוך הוא, אבל אם אינו אוכל אין חיוב. וגם בשני
מצוות הללו הוא ציור ג"כ שמבטל המצוה ועושה נגד רצונו כמו
שאינו מניח תפילין, כגון אם לובש בגד של ארבע כנפות ואינו
מטיל ציית או עובר על המצוה, וכן אם אוכל אכילת קצב חוץ
לסוכה עובר על המצוה. הכלל, דאם עושה המצוה מקיים בכל
ענין המצוה ועושה רצונו ברוך הוא, ויש שאינו מקיים המצוה

מצוה
הבאה
בעצירה

בשולי המנחה

אבל לא נוכל לדון אותו כאילו ביטל המצוה כיון דמ"מ עושה
המצוה. לדברי רבינו נמצא שהאוכל או ישן בסוכה ולא נתכוין
למצוה, וכן הלובש טלית מצויצת ולא נתכוין למצוה, אף
שמצוות צריכות כוונה ולא נחשב כמי שעושה מצוה, מ"מ אינו
נחשב כאילו ביטל המצוה ואכל חוץ לסוכה, או לבש ד' כנפות
בלא ציית, כי באמת הוא אכל בסוכה ולבש ציית, אלא שאינו
לרצון כיון שמצוות צריכות כוונה. והוא שלא כדברי הביאור
הלכה⁶⁰ שהנוטל ציית כשקראוהו לתורה וזמנו בהול, וממילא
אינו מכוין למ"ע דציית הרי הוא עובר על מ"ע דציית כיון
שמצוות צריכות כוונה⁶¹.

נהי דבחה אם ישב בסוכה כזו לא קיים המצוה אבל גם לא ביטל.

לעיל ציון 48. 59. מנחת מוסף. ומש"כ הפמ"ג שהיינו רק למ"ד
שהסכך הפסול הוא חלק מהדופן, י"ל לפי"ז שלדעתו נמצא שהסכך
הגזול הוא חלק מקיום המצוה, משא"כ לסוברים שראים כאילו הדופן
מתקמת ובה לכאן, אין הסכך הגזול נהיה חלק מקיום מצות סוכה
[אלא הוא רק דין צדי שע"י דופן עקומה מתכשרת הסוכה] ומשום
כך אין בו פסול של גזול. 60. סי' ס' ד"ה וי"א. 61. מנחת

הסכך הפסול כדופן, ומשום כך כשהוא גזול פסול כדין דופן
גזולה, הו"ל פסול מן התורה⁵⁵.

א"כ פסול כאן לדופן גזול ג"כ פסול, ודבריו נכונים. וכן הסכימו
עוד אחרונים⁵⁶. אולם יש לעיין, כיון שיש שיעור י" טפחים של
דופן כשר, מה איכפת לי שיש עוד דפנות גזולות, דל מהכא
הדפנות הגזולות ויוכשר בדופן הכשר⁵⁷. וי"ל עפ"י מש"כ
הגר"ח⁵⁸, שהטעם שדופן גזולה פסולה לסוכה הוא משום
שבגזול יש חסרון בקיום המצוה, ולכן אף שהדפנות אינם מעצם
הכשר הסוכה, מ"מ כיון שנצרכים הם לקיום המצוה דסוכה
א"א לקיימה ע"י גזל, וא"כ ה"נ הרי בלא דין דופן עקומה א"א
לקיים את המצוה⁵⁹.

55. פתחא זוטא סי' תרלב סק"ב. ועי"ש שהעיר ממה שלהלן את יד
השתמש רבינו בסברת הפמ"ג לענין סיכך באשירה מן הצד פחות
מד"א. 56. ביכורי יעקב סי' תרלו ס"ק יג. 57. פתחא זוטא סי'
תרלב סק"ב, עין חיים ח"א סי' קמב אות יא. וכע"ז הקשה בעמק
ברכה עניני סוכה אות ו על דברי רבינו להלן את יד בענין דופן עקומה
מעצי אשירה, עי"ש. 58. בחי' על הש"ס סוכה ט, א הובאו דבריו

שאוכל צדיתו, לכך כתבה התורה לך למעוטי גזול גזי סוכה וגזי צינית כן נראה לענ"ד. הכלל דמנחה הנראה בעצירה, דמנחה היא מנחה רק בזה על ידי עצירה, א"כ הסוכה היא סוכה רק שלא

לרצון יחשב, אבל מ"מ אינו יושב חוץ לסוכה ואינו מבטל המנחה*, אבל מה שהתורה פסלה א"כ ממילא אינו מנחה כלל ועובר מה שיצא חוץ לסוכה*, הפוך זה וכו' כי הדברים לענ"ד כנים

בשולי המנחה

דבריו רבינו מבואר שכיון שאין חיוב לאכול בסוכה בשאר הימים, על כרחך שגדר המצוה בשאר הימים אינו מצוה חיובית לישב בסוכה, אלא הוא רק איסור שלא לאכול וכו' מחוץ לסוכה⁶². אולם רבים מהאחרונים נקטו – בסגנונות שונים – שאף בשאר הימים יש מצוה חיובית בקום ועשה, למרות שאין חיוב לאכול בסוכה בשאר הימים⁶³.

יש שכתבו בגדר המצוה, שאמנם אין עליו חיוב לאכול בסוכה, אבל כשקובע עצמו לאכול מתחדש עליו חיוב לאכול בסוכה⁶⁴, ומשום כך דחו תירוצו של רבינו שהרי כיון שכן גם כשפסול הסוכה הוא מחמת מצוה הבאה בעבירה הרי"ז מבטל המצוה כיון שלא קיים חיובו לאכול בסוכה⁶⁵.

ויש שכתב, שאמנם אף כשקובע עצמו לאכול א"א לומר שמתחדש עליו חיוב לאכול בסוכה, שהרי אינו חייב כלל לאכול בסוכה, אולם מ"מ הוי בגדר מצוה קיומית, שאמנם אינו חייב לאכול בסוכה, אבל אם אכל קיים מצוה⁶⁶.

ויש שכתבו, שמצות סוכה היא שנדור בסוכה כל שבעת הימים כשם שדור בביתו, אלא שלאכול אינו מחויב, משום שגם בביתו הרשות ביד האדם לא לאכול אם ירצה, אבל ודאי שעצם המצוה לדור בסוכה היא מצוה חיובית⁶⁷. ולכן גם אדם שישב ז' ימים בסוכה אף שלא אכל בסוכה אלא פירות, ולא ישן כלל בסוכה [וכגון שהוא מצטער משינה] מ"מ קיים מצות סוכה של 'בסוכות תשבו'⁶⁸.

שלמה ח"א סי' א, עי"ש באורך. וכן דעת המהרי"ל דיסקין עה"ת פרשת אמור (על הפסוק בסוכות תשבו) שכתב, דהישן תחת המטה מערב סוכות לתוך החג אפשר שאין מוטל על אחרים להסיר המטה מעליו, כיון דאין לו כוונה ממילא ישאר כחוץ לסוכה. וע"ע מקראי קודש סוכות ח"ג סי' יא. ⁶² שערי יושר שם בכוונת רבינו. וכן נקטו המקנה קידושין לד, א ד"ה והרי סוכה, חמד משה או"ח סי' תרלט ואבני נזר או"ח סי' תפא אות ה. ולכשתמצי לומר מבואר בדברי רבינו כדברי הפנ"י סוכה כה, א שהאוכל מחוץ לסוכה עבר על העשה בקום ועשה, ולא בשב ואל תעשה, וכן מבואר בפמ"ג או"ח סי' תר"מ א"א סק"י. והוא שלא כדברי רעק"א סוכה שם שכתב שעובר רק בשב ואל תעשה, [וכדברי רעק"א מבואר גם בפירושו ר"א מן ההר סוכה כו, א, ביכורי יעקב סי' תרמ ס"ק כה, אמרי בינה או"ח סי' יג אות ג, גנת ורדים כלל ו סי' יד, אור שמח הל' מאכ"א פט"ו ה"י, בנין שלמה ח"א סי' מז, חלקת יואב ח"א דיני אונס ענף ז (עי"ש שכתב כן אפילו על הלילה הראשון)]. אמנם כדברות משה כ"מ ח"ב סי' עב הערה יד כתב, שאין כוונת רבינו שיש איסור נוסף על מה שלא מקיים את העשה, אלא האיסור הוא מה שאינו מקיים את העשה, ונמצא שלדבריו גם רבינו סובר שעובר על העשה בשוא"ת, עי"ש שדקדק כן מלשון רבינו, וראה לעיל מצוה שא ציון 91 ואילך. וע"ע ברכ"י או"ח סי' תעה סק"ו, מטה אפרים סי' תרכה סעי' כב אלף למטה אות לג ובקצה המטה שם, ובית יצחק סוכה סי' לט. ⁶³ וכ"כ בחמדת ישראל קו' דרך חיים (ח-א), וראה במקראי קודש סוכות ח"א סי' ו (עמ' כא), שכיון שרבינו לא כתב כן להלכה למעשה יש להחמיר דיש פסול מצוה הבאה בעבירה גם בסוכה בשאר ימות החג. ⁶⁴ וכן גבי ציצית כשלושב בגד של ד' כנפות יש עליו חיוב להטיל בו ציצית. ⁶⁵ שערי יושר שם, אגרות משה או"ח ח"ד סי' ו, מנחת שלמה ח"א סי' א. וכע"ז ברשימות שיעורים סוכה כה, א בשם הגר"ח. ⁶⁶ משנת אליהו סוכה סי' כא. ועי"ש שהאריך בכוונת דברי רבינו. ⁶⁷ הגהות חתם סופר לאו"ח סוף סי' תרלט, אתון דאורייתא כלל יא (וע"ע גליוני הש"ס סוכה כז,

אבל מ"מ אינו יושב חוץ לסוכה ואינו מבטל המצוה. כדברי רבינו שפסול מהב"ע אינו פסול בעצם אלא הוא רק חסרון בקיום המצוה, ומשום כך אינו נחשב כמסכך בסכך פסול, כתבו עוד אחרונים, וכתבו ליישב בזה קושית התוס' בסוכה באופנים נוספים, יש שכתב דנפק"מ לענין תעשה ולא מן העשוי, וכגון שגזל עצים וסייך בהן⁶⁹ ואח"כ נתן לו הגזולן רשות להשתמש בהם, דמחמת פסול מהב"ע אין חסרון של תעשה ולא מן העשוי, כיון שאינו פסול בעצם אלא רק חסרון בקיום המצוה, משא"כ מחמת פסול גזול הו"ל פסול בעצם ויש בזה משום תעשה ולא מן העשוי⁷⁰.

ויש שכתב, שנפק"מ באופן שהיו שני טפחים סכך פסול ושני טפחים סכך גזול, דאם משום מהב"ע היתה הסוכה כשרה כיון שמהב"ע אינו פסול בעצם, אלא נחשב רק כאילו הוא אויר, ושני טפחים אויר אינו מצטרף לשני טפחים סכך פסול לפסול את הסוכה, משא"כ מחמת פסול גזל שהוא פסול בעצם נפסלת הסוכה, כיון שנמצא שיש כאן ארבעה טפחים של סכך פסול⁷¹. אולם יש מהאחרונים שנקטו, שגם פסול מצוה הבאה בעבירה הוא פסול בעצם⁷², וכדאיתא בגמ' שם 'גזול דומיא דפסח', דהיינו דגזול הוא כמו פסול של בעל מום למזבח שהוא פסול בעצם ולא רק שאינו מרצה, ומשום כך דחו תירוצו של רבינו⁷³.

א"כ ממילא אינו מצוה כלל ועובר מה שישב חוץ לסוכה. ויש

א. וכע"ז כתב בביאור הגרי"פ פערלא לסה"מ לרס"ג עשה ז (צא-ג ואילך) ועשה נב (רל-ב), והוסיף עפ"י הבעה"מ בסוף פסחים שרק לגבי אכילה אמרין שהוי רשות כיון שאי בעי לא אכיל, משא"כ שינה בסוכה היא מצוה חיובית כיון שא"א לשלושה ימים בלא שינה נמצא שהוא מוכרח לעשות כן בסוכה מדין תשבו כעין תדרו. ⁶⁸ ערוגת הבושם או"ח ח"ב סי' קצ אות ב. ועי"ש שמשום כך חלק על דברי רבינו וכתב שאדם שלא ישב כל הסוכות בסוכה נחשב שביטל מצוה, ולא הוי כאדם שלא לבש בגד של ד' כנפות. ⁶⁹ שפסולה מה"ת קודם תקנת מריש. ⁷⁰ זכרון שמואל סי' כט אות ד בשם הגר"כ"ד ליבוויץ. אמנם בזכרון שמואל שם דחה תירוץ זה, משום שגם מחמת גזל אין בו משום תעשה ולא מן העשוי כיון שלגזול היתה כשרה גם קודם, וכן הביא בפסקי תשובה ח"ג סי' שנה בשם האמרי אמת מגור, וע"ע בזה באפיקי ים ח"ב סי' לג שדן בזה בארוכה. ⁷¹ הגר"ח מבריסק, הו"ד בזכרון שמואל שם אות ה. וכן הובא בדגל התורה (תרפ"א – תרפ"ב) סי' פח בשם רבי משולם איגרא. וע"ע יישובים נוספים ע"ד דברי רבינו בלקח טוב כלל יב אות ג, קובץ שעורים ח"ב סי' לג אות ג, וגור אריה יהודה קו' המועדים סי' יח אות י-יא. ⁷² זכרון שמואל סי' כט אות ה, מעשה איש ח"ג עמ' קלו. וע"ע חוט שני סוכות פ"א שעה"צ אות ח. ⁷³ שערי יושר ש"ג פי"ט, דגל ראו"ב ח"א סי' ד אות ב, דבר יהושע ח"ב סי' פה. וע"ע דברות משה ב"מ ח"ב סי' עב הערה יד שדחה דברי רבינו, וכתב שגם במהב"ע כיון שמ"מ לא קיים העשה הרי הוא ממש כאוכל בסוכה פסולה. ובשו"ת משנת רבי אהרן סי' י, משנת יעבץ או"ח סי' נא, ובד קודש ח"א סי' א, כתבו שאכן שני דינים נאמרו כמצוה הבאה בעבירה, פסול בחפצא של המצוה, וחסרון בקיום המצוה של הגברא, שכן מציינו שני פסוקים שנדרש מהם לפסול מצוה הבאה בעבירה הפסוק האחד הוא 'והבאתם גזול ואת הפסח ואת החולה', שזה פסול בחפצא, ועוד ילפותא בירושלמי חלה פ"א ה"ה ושבת פי"ג ה"ג, 'אלה המצוות', שמשם למדנו חסרון בקיום הגברא, וראה עוד ירחי כלה סוכה ח"ב

הם, ואפשר לבררם. והטעם בזה, י"ל דסברי כשיטת הרשב"א²³ דמן התורה בטל, ורק משום יש לו מתירים אינו בטל מדרבנן. ודין יש לו מתירים, הוא משום עד שתאכלנו באיסור. ולענין מצות סוכה, ליכא גזירה זו, וכמו שכתב המרדכי²⁴ דדין אין מבטלים איסור לכתחילה ליכא בזה, דשני דינים אלו מישך שייכי זה לזה. והרמב"ן ז"ל חולק על שני דינים אלו כמו שנתבאר. והרמב"ם ז"ל בדין זה אם מהני ביטול היכא דליכא שיעור מן הכשר לחוד, נראה להדיא דסובר כהרמב"ן. ומה שהקשה בספר רי"ט אלגזי על דברי הרמב"ן בהלכות חלה, שכתב דגם ברוב דגן בעינן שיהיה שיעור דגן, מהא דמהני ביטול ברוב בסכך פסול²⁵. כנראה במחילת כבוד תורתו לא עיין בהלכה זו שיטת הרמב"ן ז"ל. דלפי המתבאר, דברי הרמב"ן ז"ל בשתי הלכות אלו מתאימים כאחד. אבל עכ"פ נתבאר מדברי ראשונים אלו, היינו רש"י, תוס', הרא"ש, הרמב"ן, ריא"ז וסמ"ג, דמהני ביטול ברוב להכשיר סכך פסול למצות סוכה. ולפי"ז נסתרים דברינו מש"כ לבאר לעיל בפט"ז²⁶ לענין דבר שאינו ראוי למצותו, לא מהני ביטול ברוב שיתהפך להכשר מצוה לצאת ידי חובת המצוה, דהרי חזינן כיון דסכך פסול מתכשר ע"י ביטול ברוב להחשב כסכך כשר.

לכאורה
מהני דין
ביטול
לשנות את
המצוה
של סכך
פסול

והנה לכאורה יש מקום לבאר דשאני מצות סוכה משאר מצוות. דהנה בדין מצות סוכה בכל ימות החג, אינו חיוב גברי כמצות מצה המוטלת על האדם וכיו"ב. דאם אינו אוכל סעודת קבע, פטור מן הסוכה, ורק כשאוכל או ישן, הוא מחויב לקבוע בסוכה. ובספר מנחת החנוך מצוה שכ"ה, רצה לחדש דמה דפסלינן משום מצוה הבאה בעבירה, הוא רק לענין מצוה המוטלת אקרקפתא דגברא, כמו מצה, אתרוג תפלין וכדומה. אבל בסוכה בכל ימות החג וציצית, שהחיוב רק כשאוכל או כשלושב ד' כנפות, אף שהיה ע"י מצוה בעבירה, ולא חשוב כעושה מצוה דאין קטיגור נעשה סניגור, כאמור אני ה' שונא גזל בעולה, מ"מ לא ביטל מצות עשה, דלא אכל חוץ לסוכה ולא לבש ד' כנפות בלא ציצית, יעו"ש²⁶. ולפי"ד ודאי דיש לחלק גם לענין ביטול ברוב, דאם נימא דמהני ביטול ברוב לענין הפסולים למצות ציצית וסוכה, אין ראייה לשאר מצוות, כמו מצה ואתרוג. דהרי ביסוד הדבר שאמרנו לעיל לחלק בין הפסולים למצוה לשאר עניני תערובות איסור והיתר, הוא דכיון דע"י ביטול ברוב אין הדבר

23 ע"י לעיל עמ' 221.

24 ע"י בפ"ז (ד"ה כתב עמ' 194).

25 פט"ז (ד"ה ומעתה עמ' 190).

26 מנחת חינוך (מצ' שכה אות י'): 'ואם כי אין דרכי בחיבור זה להאריך בקושיות ופירוקים מה שאינו נוגע לדינא, מ"מ לא אמנע לתרץ קושית התוס' שהיא לענ"ד סברא נכונה, במה שהקשו שם (ט. ד"ה הוא), למה לי קרא בסוכה דלך למעוטי גזולה הא הוי ליה מצוה הבאה בעבירה, וליכא למעוטי שאול דהא שאול כשר וגזולה בלאו הכי פסולה, ע"ש. והנה נראה הא דמצוה הבאה בעבירה אינו יוצא, הטעם דהקב"ה אינו רוצה בכך ולא לרצון לפניו דסניגור יעשה קטיגור, ואני ה' שונא גזל בעולה, עיין ר"ן שם פרק לולב הגזול (יד. מדפי הרי"ף). והנה משום זה שייך שפיר לומר דלא יצא ידי המצוה כי זה אינו רצון הבורא יתברך, וא"כ לא קיים המצוה, וזה שייך שפיר במצוה החיובית כיון דלא יצא ידי חובת המצוה ממילא לא עשה המצוה וביטל המצוה כי זה בזה תליא כמו שביארנו. אבל במצוות שאינם חיוביות כגון ציצית וסוכה בשאר ימי החג (לא בליל ראשון), אם הם באים בעבירה, אמת דלא קיים רצון הבורא ב"ה כי אין זה רצונו יתברך, אבל מ"מ לא ביטל המצוה רק דלא קיים, והוי ליה כמי שאינו לובש בגד כלל או לא אכל כלל דלא קיים וכו'. ולא נוכל לדון אותו כמו שאוכל חוץ לסוכה או שלוש בגד בלא ציצית, רק הוא כמו שאינו עושה המצוה כלל והולך בלא בגד או שאינו אוכל כלל, כי באמת הוא לובש ציצית ואוכל בסוכה, אף שאינו לרצון לפניו יתברך הוי ליה כאילו לא קיים המצוה, אבל לא נוכל לדון אותו כאילו ביטל המצוה כיון דמ"מ עושה המצוה, עיין ותבין."

משתנה במציאות להיות המיעוט כהרוב, אלא שהתורה אמרה לענין הנהגת הדינים להתנהג עם המיעוט כדין ההנהגה של הרוב. ומשו"ה אם נתערב בשר שחוטה בנבילה, אף דהשחוטה לא נעשה נבילה, ולא עבר על לאו דלא תאכל נבילה, מ"מ עבר אמימרא דרחמנא שגלתה לנו תורה ע"י הכתוב של אחרי רבים להטות, שאסרה לנו לאכול בשר שחוטה זה המעורב ברוב בשר נבילה. ויהיה שם איסור זה, איזה שיהיה, אבל עכ"פ אנו מוזהרים שלא לאכול מאכל זה. אבל לענין מצה, אם נתערב ככר חמץ ברוב ככרות של מצה, אם מהני תורת ביטול ברוב שמותר לאכול הככר של חמץ, וגם קיים מצוה כשאוכלו בלילה הראשונה, אבל מצות ה' של מצות תאכלו, לא קיים, דהרי מ"מ אכל חמץ ולא מצה. ואם קיים מצוה הוא מצוה אחרת, האמורה בקרא דאחרי רבים להטות, ולא מצות מצה. וענין זה שייך רק במצוה חיובית על האדם, אבל בציצית וסוכה כל ימות החג, דאין צריך שיקיים המצוה רק שלא יבטל שלא יאכל חוץ לסוכה ולא ילבוש ד' כנפות בלי ציצית, הנה כשיש לנו רשות התורה ע"י הכתוב של אחרי רבים להטות, דרשאי לאכול בסוכה זו וללבוש ד' כנפות עם ציציות כאלה, אף שלא קיים מצות גדילים תעשה ולא קיים בסוכות תשבנו, אבל עכ"פ לא עבר כלל בזה אמימרא דרחמנא שהתורה התיירה לו דבר זה ע"י הכתוב של אחרי רבים להטות.

ואם אמנם לעני"ד אין דברי המנחת החינוך מחוורים בזה, דענין הממוצע שהמציא המנחת

החינוך לומר דבמצות ציצית וסוכה אף שלא קיים המצוה, מ"מ לא ביטל מצות עשה, הוא דבר רחוק מן השכל. דהנה אם היה מקום לומר דכונת התורה במצות ציצית שאסרה תורה לבישת ד' כנפות בלא ציצית, וכן בסוכה אסרה ישבת קבע בבית חוץ לסוכה, וזוהי עיקר המצוה שבשעה שאוכל לא תהיה אכילתו חוץ לסוכה, ובשעה שלובש לא יהיה מחוסר ציצית, אז היה דברי המנחת החינוך מובנים. דאם לבש ד' כנפות והטיל בהם ציצית שהם בגדר מצוה הבאה בעבירה, יש מקום לומר דאין זה כלבוש בלא ציצית, דהרי מ"מ איכא ציצית בבגד. ואף שלא קיים שום מצוה, אבל לא עבר אמימרא דרחמנא שהזהיר שלא ילבוש בלא ציצית, דהרי אינו מחוסר ציצית. ואף דגם על עיקר היסוד יש לדון בדבריו, דיותר נראה לומר דמה דפסלינן משום מצוה הבאה בעבירה, הוא כפסול בעצם, וכמו דמביא הש"ס בפרק לולב הגזול²⁷, גזול דומיא דפסח, היינו דגזול הוא כמו פסול בעל מום לקרבן. ומהאי טעמא נראה לי מה דקיי"ל דסוכה גזולה כשר משום דקרקע אינה נגזלת²⁸, אף דאסור לגזול קרקע והוי לכאורה מצוה הבאה בעבירה, עיין חידושי הרשב"א שכתב בזה הלשון²⁹, אבל הנכון דהכא כיון דלא קני לה כלל וברשותיה דמרא איתא, ואין המצוה מוציאתה מרשות בעליה, לא חשיבא מצוה הבאה

מה
דפסלינן
משום
מצוה
הבאה
בעבירה,
הוא כפסול
בעצם

27 סוכה (ט:); "אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה. שנאמר 'והבאתם גזול ואת הפסח ואת החולה', גזול דומיא דפסח, מה פסח לית ליה תקנתא - אף גזול לית ליה תקנתא וכי".

28 רמב"ם (סוכה פ"ה הכ"ה): "סוכה שאולה כשרה וכן הגזולה כשרה, כיצד אם תקף על חברו והוציאו מסוכתו וגזלה וישב בה יצא, שאין הקרקע נגזלת. ואם גזל עצים ועשה מהן סוכה יצא, תקנת חכמים היא שאין לבעל העצים אלא דמי עצים בלבד, ואפילו גזל נסרים והניחן ולא חברן ולא שינה בהן כלום יצא. העושה סוכתו ברשות הרבים הרי זו כשרה".

29 ז"ל שם (ריטב"א סוכה לא. ד"ה תנו) בתחילת דבריו: "ואסיקנא דפליגי בשתקף את חברו והוציאו מסוכתו דרבי אליעזר סבר קרקע אינה נגזלת וסוכה שאולה היא ואין אדם יוצא בסוכה שאולה, ורבנן סברי אדם יוצא בסוכה שאולה. והקשו בתוספות מ"מ כיון שתקפה מחברו הא איכא מהב"ע, ותירצו דלא אמרינן מהב"ע אלא בדבר שהוא בא לרצות כגון קרבן שופר ולולב וכיוצא בהם, אבל בסוכה שאין בה ריצוי ליכא מהב"ע. ולא נראה דהא בירושלמי חששו למצה של טבל ולמצה גזולה משום מהב"ע וכדכתיבנא התם. אבל הנכון וכי". וע"ע בחידושי הריטב"א (פסחים לה: ד"ה תנו).

פטורין מטעמא דמצטער פטור מן הסוכה דילפינן לה מתשבו כעין תדורו. ועוד נראה לי דלענין סוכה איכא רבותא טפי דאע"ג דבכל שעה ושעה עובר על מצות עשה דסוכה. ועוד דלא דמי לשאר מצות עשה שאינן אלא בשב ואל תעשה כשבטל מהם משא"כ בסוכה איכא נמי איסורא בקום עשה כשאוכל ושותה וישן חוץ לסוכה, ואפשר נמי דעכ"פ הוי לן לחייבו משום מראית עין שלא יחדנו כפושע ומבטל בידים דלאו כו"ע ידעו שהוא עוסק במצוה, אלא דאפ"ה פטור כיון דכל מצטער בעלמא פטור מן הסוכה מתשבו כעין תדורו דמהאי טעמא פטרינן לקמן [נ"ו ע"א] אפילו הולכי דרכים בעלמא א"כ תו לא שייך הך טעמי דמראית עין ואינך טעמי דפרישית, כן נראה לי:

בגמרא מנא הני מילי דת"ר כשבתך כביתך פרט לעוסק במצוה כו. נראה דלעוסק במצוה ממש בשאר מצות פשיטא דפטור ממצוה אחרת דמאי אולמא האי מהאי ודוקא לענין ק"ש איצטריך קרא כיון דאית בה עול מלכות שמים. אלא דעיקר קרא היינו אפילו בשעה שאינו עוסק במצוה ממש אלא שהולך לעשות מצוה כהאי שלוחי מצוה דמתניתין או שטרוד לעשות מצוה אפ"ה פטור מדכתיב תרי קראי בשבתך כביתך ובלכתך בדרך וכמו שהארכתי בזה בחידושי ברכות (דף י"א ע"א ד"ה ובי"ש) ובר"פ מי שמתו נ"ז ע"ב לתד"ה פטור ע"ש במה שכתבתי בכל הסוגיא השייכא לשמעתיך דהכא ובפרש"י וליישב היטב שיטת רש"י והתוספות דשמעתיך:

שם הא מהכא נפקא מהתם נפקא דתניא ויהי אנשים כו אותן אנשים מי היו. (ב) ולכאורה לשון מי היו תמוה כיון שהכתוב מכסה אותן משמע שאין צורך לפרש מי היו דלא איכפת לן בהו וראיתי שהריטב"א בחידושו הרגיש ג"כ בזה ע"ש שישבו ברוחק. ועוד דיותר קשה דעיקר פלוגתא דהנך תנאי דלכאורה אינן אלא דברי נביאות לידע מי ומי היו. והנראה לענ"ד בזה דודאי מיתורא דקרא קשיא להו דכתיב ויהי אנשים אשר היו ולשון כפול הוא לא היה צריך לכתוב אלא ויהי אנשים טמאים לנפש אדם, אלא על כרחך דלשון אשר היו היינו שהכתוב בא לומר שהאנשים האלה כבר ידועים בתורה שהיו טמאים ואין צורך לפורטן, ועל זה מקשה שפיר מי היו ומש"ה משמע ליה דרבי יוסי הגלילי דנושאי ארונו של יוסף היו שדבר זה ידוע ומפורסם שהיו נושאי ארונו של יוסף במדבר, והכתוב בא ללמדנו בזה הלכתא רבתי דאע"ג דארונו של יוסף קבר שלפני הדיבור היה אפ"ה מטמא במגע ובמשא כדאיתא בניזיר (דף ג"ד ע"א) (ובפרק חזקת הבתים (דף נ"ח ע"א) בתוספות בהא דר' בנאה הוי מציין מערתא), זהו סברת רבי יוסי הגלילי דלא מסתבר ליה לאוקמי במישאל ואלצפן שנתפרש שמותם יותר בתורה שנתעסקו בנדב ואביהוא דאפשר דר' יוסי סובר דשריפה ממש הוי ולא היתה שלדן קיימת וא"כ לא קרינן בהו טמאים לנפש אדם:

ע"ב דסובר סוכה דירת קבע בעינן, אלא דלפי מסקנת הש"ס לעיל (דף י"ט ע"ב) דמתניתין דהעושה סוכתו כמין צריך איפכא תניא א"כ מדמכשר ר"א אע"ג דלא הוי אלא עראי כדאמרינן לעיל במימרא דאביי (דף ו' ע"ב) אלמא דלפי האמת לאו הא בהא תליא לענין דאין יוצאין מסוכה לסוכה, דעל כרחך אפילו דירת עראי מיקרי סוכה הראויה לשבעה וכדמשמע נמי להדיא בשמעתיך דאפילו לר"מ בעינן סוכה הראויה לשבעה אע"ג דמסתמא סבר דדירת עראי סגי):

בתוספות כו"ה ולא גולל לקבר כו מאי איריא משום גולל תיפוק ליה משום שהקבר סתום כו עכ"ל. (א) נראה שהתוס' בזה לשיטתם דאפילו ברוב ארונות שיש בהם חלל טפח אפילו הכי אם הם סתומים מן הצד הטומאה בוקעת ועולה כמ"ש התוספות בכמה דוכתי, ואם כן דסתם קברים שהן בקרקע ואין פתוחין למערה שפיר הוי קבר סתום ובוקעת ועולה. מיהו לפי מה שכתבתי בחידושי ברכות (דף י"ט ע"ב בד"ה ת"ש דאמר ר"א) גבי מדלגין היינו על גבי ארונות דלפירש"י (והרשב"ם) (נהרמב"ם) וכמה גאונים דלא אמרינן טומאה בוקעת ועולה אלא בטומאה רצוצה ממש, א"כ אין מקום לדבריהם כאן דשפיר איצטריך למיתני דהגולל טמא אף על פי שיש חלל טפח פנוי בין המת לגולל שעל גביו דאע"ג דאין הטומאה בוקעת ועולה אפ"ה הגולל עצמו טמא. וע"ש בברכות בחידושינו ועייך כאן בחדושי הריטב"א:

דף כג ע"ב

בגמרא והתנן בת ישראל שנסאת לכהן כו ורמינן עלה הרי זה גיטך. מה שיש לדקדק בזה כתבתי בחידושי גיטין שם במקומו (דף כ"ט) [נ"ח ע"א ד"ה גמי א"ל תרומה] ומה שיש לדקדק גם כן בכל סוגיא דשמעתיך ובכל דברי התוספות כתבתי באריכות שם בחידושי גיטין דף כ"ה:

דף כה ע"א

במשנה שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה. ויש לדקדק דכיון דשלוחי מצוה פטורין מכל מצות האמורות בתורה כדמשמע בשמעתיך דילפינן לה מק"ש ומפסח אע"ג דאיכא כרת א"כ אמאי נקיט לה הכא בסוכה טפי מבשאר מצות וטפי הוי ליה למיתני בפסחים לענין פסח גופא ומצה וכיוצא בו. ונראה דודאי הכא נמי לאו לגופא איצטריך למיתני דכיון דתנן בברכות (ט"ז ע"א) דחתן פטור מק"ש אע"ג דאית בה מלכות שמים מהאי טעמא דהו"ל כעוסק במצוה א"כ כ"ש לשאר מצות (וכמו שאבאר עוד לקמן במסקנא בשמעתיך), ולענין פסח גופא נמי לא איצטריך למיתני דמילתא דפשיטא היא דלא גרע מדרך רחוקה כיון דלא מטא זימניה, אלא הא דקתני לה הכא היינו דלא זו אף זו קתני לא מיבעיא שלוחי מצוה דפטורין אלא אפילו חולין ומשמשיהן אע"ג דאין בהם שום סכנה אפ"ה

(א) ערוך לנר:

(ב) שואל ומשיב מהדר"ק ח"א סימן שו:

ז) ובהבי ניהא ליישב מה דקשה ריש סוכה (דף ב' ז'): וכי תימא קטן שאין צריך לאמו מדרבנן הוא דמחייבא והיא דדרבנן לא משגחא חא שמע וכל מעשי לא עשהה אלא על פי חכמים. וקשה הא אפילו מדרבנן אין האם מחוייבת לחנך בנה:

ח) אך למה שכתבתי דאיכא איסורא באכילה חוץ לסוכה. אם כן אסור להאכיל לקטן כמו תרומה טמאה ויבמות קיד. עיין בתרומת הדשן סימן קכ"ה. ודוקא בצריך לאמו הוה לי מצטער לישב בסוכה אבל באין צריך לאמו אסור לגדול להאכילו מן התורה. ואשה אף שאינה מחוייבת בעצמה בסוכה ואין איסור לדידה להאכיל לקטן גם כן. כדמוכח בבבא מציעא (דף י"י): איש דאמר לאשה אקפי לי קטן. והשיב לה לאו בר חיובא אף שמאכלת לקטן איסור בידים כמה שנעשה הקטן ניקף מזה מוכח דאין איסור מן התורה להאכיל לקטן רק כמה שמוזהר בעצמו. מכל מקום מדרבנן אסור בכל גווני. ועיין בהשגות הראב"ד פרק י"ב מהלכות עכו"ם הלכה ה' ודו"ק. [ע"ע באבני יו"ד סי' קי"ט ג' ו"ע]:

ט) שבת וראיתי שיש לדחות מה שהוכחתי באת ג' דבמחיר לא בעינן שיעשה בר חיובא. משחיטה דכשרה בקטן. דיש לומר דבמחיר נמי בעינן בר חיובא אלא דבמחיר חשיב הקטן בר חיובא כיון שאסור להאכיל לקטן דבר איסור. וכמו שכתב הש"ך יורה דעה סימן א' ס"ק כ"ז דקטן חשיב איתי' בזביחה מטעם זה. ואם כן מדכשר סוכה גנ"ך יש ראוי דלא כר"מ ודו"ק היטב:

המחיר נשאר באיסורו. אבל השתא שמוחר ללבוש בגד בלא זינית על כרחין אין איסור בלבישה רק מצוה דרמיא עלי. על כן בשבת שאי אפשר לקיים המצוה אינו עובר כמה שאינו עושה זינית:

ה) וייצא לנו מזה דבסוכה שפיר יש לומר שהסוכה מחיר האכילה טיול ושינה. וכן לשון הש"ס (דף ט"ז). מחינה חלוי' מתרת בסוכה עיין שם. וכן משמע במכילתין (דף כ"ו). בזה דמדמי שם סוכה למנה דכל שבעה רשות. מצוה שהיא רק איסור שלא לאכול חוץ לסוכה כמו שאסור לאכול חמץ. ועל כן ניהא סוכה גנ"ך שכשרה כיון שהיא רק מחיר ואין צריך שיעשהה בר חיוב. [ע"ע לעיל סי' מנ"ט אות י' - י"א ו"ע]:

ו) ואין להקשות דאם כן למה אשה פטורה מלישב בסוכה. והיכן מצינו שפטורה אשה ממצוה עשה שהזמן גרמא במקום איסור והמצוה רק מחיר. דלא קשה מידי שהרי בקידושין (דף ל"ד). חשיב למצוה שלוח הקן בין מצוה עשה שאין הזמן גרמא. אף שאין חיוב לשלוח האם רק אם הוא רוצה ליעול הבנים. אבל אם רוצה להניח האם והבנים ולילך לו מותר כמו שכתב החכם לצי בהשוכה [סי' פ"ג] ואם כן שילוח האם רק מחיר לקיחת הבנים [וכן בתוספת יום הכיפורים דלריך קרא לחייב נשים [סוכה כח]: משום דמצוה עשה שהזמן גרמא אף דעובר בעשה כשאוכל בידים. וכן בשביתת יום טוב שדעת התוספות בקידושין שם [לד]. שאין הנשים מצוה על העשה אף שכשעושה מלאכה עובר על העשה בידים]:

הלכות לולב

סימן תפא

ב) איברא דחוינא להב"ח [סימן תרמ"ט] והמג"א [ס"ק כ"ז] כתבו באחרונא חסר ביום טוב שני דמכל מקום בעי שיטאר זו כבינה ולמה. ומבב"ח אין ראוי שהוא פוסל גם צירוק כרחמי מטעם הדר. וכל שלא הוריק פוסל. הוא הדין דיש לומר כן פחות מכבינה גם כן משום הדר. אך להמגן אברהם קשה:

ג) והנרא בזה דהנה מסקנת הש"ס דבאין זו כבינה לא הו גמר פירא. תמוה לי דהא קיימא לן [מעשרות פ"א מ"ד] לענין מעשרות אחרונים ותפוחים חייבין גם בקטן. והרמב"ם כתב [פ"ב ממעשר ה"ה] דמשיגדילו חייבין. ולמה לענין אחרונא למצוה לאו פירא הוא. והרי בש"ס (ל"ו). מדמה אחרונא למצוה ולמעשרות להדדי באחרונא הבוסר. אלא דדחי דר' עקיבא דפוסל בבוסר חייב במעשרות וטעמא משום הדר. אבל בפחות מכבינה דפסולו לאו משום הדר שוב דומה למעשרות וכשם שלמעשרות פירא הוא הדין ללולב:

שאלה. אחרונא שנכטמק קלח ועל ידי זה נחסר מכשיעור בינה כשר או פסול:

א) תשובה. לכאורה לפי מסקנת הש"ס (דף ל"א): הטעם משום דלא גמר פירא. חיה הי' זו כבינה וגמר פירא וכשר. ואין לומר דהש"ס לא הוצרך לטעם זה אלא לרי' יהודה דלא בעי הדר. אבל לדין פסול משום דבעי הדר וליכא. לימא שהרי צירוק דגם כן מסקנת הש"ס לרי' יהודה דפסול משום דלא גמר פירא. ומצוה דפוסקים דאם חוזר למראה אחרונא בתלוש כשר למפרע דאגלאי מילתא דגמר פירי. ולא אמרינן דמכל מקום פסול לדין דלא הו הדר. והטעם נראה לי כיון דחוינן לרי"מ הו הדר צירוק כרחמי ומכשיר. ורי' יהודה על כרחין לאו משום הדר פוסל. דהא לא בעי הדר. נקטינן בזה כר"מ דהו הדר צירוק כרחמי והוא הדין בפחות מכבינה נקטינן בזה כר"מ דהו הדר כנ"ל:

מצות ישיבת סוכה - שברו כפול

המקיים מצות סוכה בהלכתה שברו כפול

א] כתב המחבר (סי' מרכ"ה ס"א) ח"ל, "בסוכות חשבו שבעת ימים וגו' כי בסוכות הושגתי את בני ישראל" (ויקרא כג, מז-מג), הם עניני כבוד שהקיפס בהם לכל יום שרצו ושמש, ע"ל. וכתב שם הבכורי יעקב (סק"א) ח"ל, וזוהו מאד לקיים מצות סוכה, שמספר שמה ז"ל כמספר שני שמות הקדושים [היה"ה והדנות] שכוללים אמ"ן, וקדושתה מכופלת, והמקיימה בהלכתה יבטלו שברו מן הימים, ע"ל. הרי שחידש הניבוי למצות סוכה מיוחדת שהמקיימה מקבל שכר כפול מן השמים.

ודבר זה טעון ביאור, דמאי שנה מצות סוכה משאר מצוות כגון מצה לולב שופר ותפילין וכדו', שבהם לא מצינו ענין זה שהמקיימם שברו כפול, ורק במצות סוכה נאמר ענין זה שהמקיימה שברו כפול, וכי משום ששמה עולה כמנין שני שמות הקדושים, שכר קיומה כפול, וז"ע סו'.

אם אכילה חוץ לסוכה כל שבעה היא איסור אכילה בקו"ע או ביטול מ"ע בשוא"ת

ב] ולכאורה י"ל בזה עפ"י מה שיש לנאר ציטוד מצות סוכה כל שבעה. דהנה קיי"ל דככל ימות החג ליכא חובה לאכול בסוכה כלל, כדאיתא בגמ' (סוכה מ. ה) שכל ימות החג 'אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל', תלמד ליל יו"ט ראשון דאית ביה חובה לאכול כזית בסוכה, כדליפנין התם בגו"ש ט"ו ט"ו ממצות מצה ליל יו"ט ראשון דחג הפסח, עיי"ש. אך מ"מ נס בשאר ימות החג אם אוכל אכילת קבע חייב לאכול בסוכה ואסור לאכול חוץ לסוכה. כדכתיב "בסוכות תשבו שבעת ימים", וכמצוהר בשו"ע (סי' תרל"ט ס"ג) ח"ל, אכילה בסוכה ליל יו"ט הראשון חובה וכו', ומאן ואילך רשות, רצה לאכול סעודה סודר בסוכה, רצה אינו אוכל כל ז' אלא פירות וקליות חוץ לסוכה אוכל, כדין אכילת מצה בפסח, עכ"ל.

אך כבר לנו האחרונים ציטוד הך חיובא דסוכה בשאר ימות החג, במאן דבעי

סו. עיין בחלק המאמרים (מאמר כ"ה) בביאור יסוד ענין זה שסוכ"ה עולה כמנין שני שמות הקדושים, ואשר מטעם זה שברו כפול.

(אוי"ח סי' תפ"א אות ה'). הרי שנחלקו האחרונים אם איסור האכילה חוץ לסוכה הוא בגדר איסור אכילה בקו"ע, או בגדר ביטול מ"ע בשוא"ת. וע"ע זזה לעיל (סי' ט"ז).

אף הסוברים שיש איסור אכילה חוץ לסוכה בוודים שכשאוכל בסוכה מקיים מ"ע

ג) והנה יש לעיין לפי שיטת האחרונים לאכילה חוץ לסוכה היא בגדר איסור אכילה בקו"ע, האם מודים דכשאוכל בסוכה מקיים מ"ע, או"ד ס"ל שאין זזה קיום מ"ע כלל, אלא דילפינן מקרא ד"בסוכות תשבו שבעת ימים" רק איסור אכילה חוץ לסוכה, אך לא נאמר זזה שיש קיום מצוה באכילתו בסוכה.

ויעויין במגן אברהם (סי' תרל"ט סוס"ק י"ג) שכתב בשם המהרי"ל (הל' חג הסוכות אות ב') וז"ל, מה שאין מצרכין על מצה כל שבעה, היינו משום שאין מצוה באכילתו, אלא שאין אוכל חמץ, משא"כ בסוכה, עכ"ל. הרי שביאר הטעם שאין מצרכים על מצה כל שבעה, משום שאין צו מ"ע אלא איסור אכילת חמץ כל שבעה, משא"כ בסוכה יש קיום מ"ע באכילה בסוכה כל שבעה, ולכן מצרכים עליו. וכן הביא הגרעק"א (שם) בשם המג"א. הרי מצוה דהא דמצרכים על האכילה בסוכה

אכל אכילת קבע, אם פירשו שכשאוכל מוטל עליו חובה לקיים מ"ע של אכילה בסוכה, והאוכל חוץ לסוכה הרי הוא מבטל המ"ע בשוא"ת, או"ד דילפינן מקרא ד"בסוכות תשבו שבעת ימים" איסור שלא לאכול חוץ לסוכה.

דהנה כתב הגרעק"א (סוכה כה, א) וז"ל, דאין על אכילה איסור כלל שלא לאכול חוץ לסוכה, אלא דמוט"ל יצאו לקיים מצוה עשה שיהיה אבייתו בסוכה, ואם אינו הולך לסוכה לאכול אכילתו שם מבטל מ"ע, עכ"ל. הרי שכתב דליכא איסור אכילה חוץ לסוכה בקום ועשה, אלא דכשאוכל אכילת קבע מתחייב לקיים מ"ע של אכילה בסוכה, ואם אוכל חוץ לסוכה הרי הוא מבטל מ"ע בשב ואל תעשה. וכ"כ בשערי ישר (שער ג' פרק י"ט). אך בפני יהושע (סוכה שם) כתב וז"ל, דלא דמי לשאר מ"ע שאינן אלא בשב ואל תעשה כשבטל מהם, משא"כ בסוכה איכא נמי איסורא בקום עשה כשאוכל ושותה יושן חוץ לסוכה, עכ"ל. הרי מצוה דצרכיו דאיסור אכילה חוץ לסוכה הוי בגדר איסור אכילה בקו"ע. וכן מצוה בפרי מגדים (סי' תר"מ א"א סק"י) דהוי איסור אכילה בקו"ע. וכן יתבאר להלן (סי' כ') בשם הערוך לנר (ג, ז), ואזנ"ו

סח. וז"ל המהרי"ל, דכשאוכל מצה אינו עושה מצוה ולא מקיים עשה, כי אם שלא אוכל חמץ, דאין חייבים במצה אך בלילה הראשון, דכתיב (שמות יב, יח) "בערב תאכלו מצות", אבל גבי סוכה כל שעה שהוא יושב מקיים "בסוכות תשבו שבעת ימים" (ויקרא כג, מב), עכ"ל.

סט. וזהו לכאורה דלא כדעת הגר"א (מעשה רב סי' קפ"ה) דמקיים מ"ע באכילת מצה כל שבעה. עיין בזה ירח למועדים - פסח (סי' ל"ב).

כל שבעה הוא משום שמקיים מ"ע
בישיבתו.

**דברי המגילה שיש איסור אכילה חוץ לסוכה
גם קיים מ"ע אם אוכל בסוכה**

מעשה נראה לומר דאף שכחנו
האחרונים הנ"ל דמ"צסוכות חשבו

שבעת ימים" ילפינן שיש איסור אכילה חוץ
לסוכה, מ"מ מודים דהיכא דאוכל בסוכה
מקיים מצוה עשה, כי מלבד איסור האכילה
דילפינן מפסוק זה, נאמר בו גם קיום
מ"ע ד"צסוכות חשבו שבעת ימים", ולכן
מזכירים כל שבעה 'לישב בסוכה'.

וגראה דדבר זה מבואר בדברי המנחת

חינוך (מצוה שכ"ה אות י'), שחידש

דבשאר ימות החג מותר לישב בסוכה
הפסולה מדין מצוה הבאה בעבירה, וטעמו
משום שמהצ"ע אינו אלא חסרון בקיום
המצוה, ולא פסול בגוף הסוכה כסדך
פסול^י, ולכן בשאר הימים דליכא חובה
לקיים המצוה כליל יו"ע ראשון, הרי אפילו
אם כשיאכל בסוכה לא יקיים המצוה לא
עבר כלום, כי בלא"ה ליכא חובה לקיים
המצוה בשאר הימים, והעיקר הוא רק שלא
יאכל חוץ לסוכה, והרי אכל בסוכה, עכ"ד.

וכבר ביארנו לעיל (סי' ט"ו) דממה שכתב
המנ"ח שבשאר ימות החג ליכא
חובה לקיים המצוה, אלא העיקר הוא שלא
יאכל חוץ לסוכה, בע"כ דס"ל כדעת הפני"י
וסיעמו הנ"ל, דאכילה חוץ לסוכה הוא

בגדר איסור אכילה בקו"ע, ולכן שפיר
יכול לאכול בסוכה הפסולה משום מהצ"ע
כי אע"פ שאינו מקיים המצוה, הרי העיקר
הוא שלא יאכל חוץ לסוכה, ואילו לפי
שיטת הגרעק"א דלעיל לא היה מספיק
בזה, כי לדעתו יש עליו חובה לקיים המצוה
בסוכה, ולא רק שלא יאכל חוץ לסוכה.
עי"ש בהרחבה.

אך על אף דמבואר במנ"ח דמ"צסוכות
חשבו שבעת ימים" ילפינן דליכא
איסור לאכול חוץ לסוכה, מ"מ מודה שאם
אוכל בסוכה כשרה מקיים בזה מ"ע, כמו
שכתב בהדיא בזה"ל, ובשאר הלילות ימים
אם רוצה אינו אוכל ואינו יושב בסוכה,
ואין שום חיוב עליו כמו לילית, אך אם
אוכל מצות עשה לאכול בסוכה ויקיים
רצונו ב"ה, אכל אם אינו אוכל אין חיוב,
עכ"ל. הרי מפורש בדבריו דאע"פ שבשאר
ימות החג ליכא חובה לקיים המצוה, מ"מ
היכא דאוכל בסוכה כשרה הרי הוא מקיים
מצוה ועושה רצונו ב"ה.

אשר נראה מבואר בזה, דאף דמפרשין

קרא ד"צסוכות חשבו שבעת ימים"
לאיסור אכילה חוץ לסוכה בקו"ע, אף
פירשו שהפסוק בא רק לומר שיש איסור
לאכול חוץ לסוכה, כמו במצוה לעיל
המהרי"ל הנ"ל, דלעולם כוונת הפסוק
בסוכה היא דליכא גם מ"ע לאכול בסוכה
שבעת ימים, אלא דכיון שאינה אלא רשות
אמרינן דליכא חובה לקיים המצוה, אף מ"מ

ע. עיין עוד בזה לעיל (סי' י"ז).

עא. עיין חוספת ביאור בנקודה זו לעיל (סוף סי' ט"ז).

הלא סוכה פ"ו ה"ה) ח"ל, כיצד היא מצות הישיבה בסוכה, שיהיה אוכל ושותה ודר בסוכה כל שבעת הימים, בין ביום בין בלילה, כדרך שהוא דר בנימו בשאר ימות השנה, וכל שבעת הימים עושה אדם את ביתו ערלי ואת סוכתו קבע, שנאמר (ויקרא כג, מז) "בסוכות חשבו שבעת ימים", עכ"ל. ושוב כתב הרמב"ם (ה"ו) ח"ל, אוכלין ושותין וישנין בסוכה כל שבעה בין ביום בין בלילה, ואסור לאכול סעודה חוץ לסוכה כל שבעה, עכ"ל. וקשה מדוע הביא הרמב"ם מצות אכילה ושתייה בסוכה צ"פ פעמים, וצ"ע.

וכבר הבאנו לעיל (סי' ע"ו) בשם הגרמ"ד הלוי סאלאווייץ שליט"א בספר מאורי המועדים (עמ' רס"ו) שביאר דברי הרמב"ם בזה"ל, ואשר נראה מנזאר מדבריו, דאיכא ב' דינים במוצות אכילה ושתייה ודירה בסוכה, האחד הוא מצוה בעצם האכילה והשתייה שהוא מדין 'חשבו כעין תדור', וזה נאמר ג"כ שאסור לאכול או לישן מחוץ לסוכה, ועוד שמצוה לאכול ולדור בסוכה משום לחא דהסוכה עצמה, דאיכא דין לעשות הסוכה קבע ודירתו עראי, ועי"ז שאוכל ושותה ודר בסוכה, בזה עושה את הסוכה לדירת קבע, ואלו הן צ' ההלכות שכתב הרמב"ם, עכ"ל.

הרי שביאר דאיכא תרי מצוות בסוכה, חדא מצות אכילה ושתייה בסוכה, ועוד מצוה לעשות סוכתו קבע וביתו ערלי, ולכן חזר ושנה הרמב"ם מצוה זו לאשמועינן

אסור לאכול חוץ לסוכה, ולכן חייב עכ"פ לעשות מעשה המצוה, אלא דסגי במעשה מצוה אע"פ שאין בו קיום.

המקיים מצוה סוכה שכרו כפול מצד מניעת איסור וקיום מצוה

ה) נמצאנו למדים לפ"ו, דמי שאין אוכל בסוכה בשאר ימות החג יש בידו שני קיומים, חדא מצות אכילה בסוכה, ועוד מניעה מלעבור על איסור אכילה חוץ לסוכה. ואין הדברים חלויים זה בזה, כי בנוגע שאוכל בסוכה הפסולה משום מהצ"ע יש בידו מניעת האיסור בלא קיום המצוה, אבל כשאוכל בסוכה כשרה, הרי מלמד מה שנמנע מלעבור על איסור האכילה חוץ לסוכה, יש בידו גם קיום מצוה של אכילה בסוכה, שעושה רגונו צ"ה.

מעתה לפי"ז יש לבאר מה שכתב הבכורי יעקב שהמקיים מצוה סוכה מחיובו שכרו כפול, דיי"ל שיש באכילתו צ' קיומים, חדא מה שנוהר שלא לאכול חוץ לסוכה, דמאחר שיש איסור לאכול חוץ לסוכה, הרי כשאוכל בסוכה יש בזה קיום של מניעת איסור האכילה חוץ לסוכה, ועוד דבאכילתו בסוכה מקיים מצוה, דאע"פ שאינו חייב לקיים המצוה, מ"מ היבא דאוכל בסוכה כשרה הרי הוא מקיים המצוה, ונמצא שיש בידו שני קיומים, וזהו שכתב הבכורי יעקב שהמקיים מצוה סוכה שכרו כפול.

ב' מצוות בסוכה, אכילה בסוכה ושיהיה לו דירת עראי
 [1] אמנם נראה שיש לבאר דברי הבכורי יעקב באופן אחר, דהנה כתב הרמב"ם

המקיים מצות סוכה שכרו כפול, כי מקיים
בזה ב' מצוות הג"ל

ז] מעתה יש לבאר עפ"י דברי הגמור
יעקב שכתב שהמקיים מצות סוכה שכרו
כפול, דהכוונה בזה הוא שיש במצות סוכה
ב' מצוות, מצות אכילה ושתיה בסוכה, ועוד
מצוה שמהא לו סוכה לירח עראי כל
שבעה, לכן מי שיושב בסוכה הרי מקיים
בזה שתי מצוות, שאוכל ושותה בסוכה, וגם
שבזה הוא עושה את סוכתו קבע וביטו
עראי, ולכן שכרו כפול, כי מקבל שני מצות
כל אחת ממצוות אלו. ובזה שונה מצות
סוכה משאר כל המצוות הג"ל, שבהם ליכא
אלא מצוה אחת, משא"כ במצות סוכה
איכא ב' מצוות אלו, ולכן המקיים מקבל
שני כפול, ודוק.

ב' דינים אלו, וע"ע לעיל (סי' י"ב) שהוכחנו
יסוד זה מיחד דברי הרמב"ם הג"ל. וכן
הבאנו שם מלשון הר"ן (ובג"א בדפי הר"ן)
שכתב בענין סוכה ציוס השביעי בזה"ל,
'גמר לאכול לא יתיר סוכתו, נ"ל דהיינו
טעמא, דכיון דאמר רחמנא (ויקרא כג, מד)
"בסוכות חשבו שבעת ימים", צריך שתהא
זו סוכה ב"ש שבעה וכו', שצריך כל שבעה
לעשות סוכתו קבע וכו', עכ"ל. הרי מבואר
בדבריו דמה שאמרו 'לא יתיר את סוכתו'
ציוס השביעי, הוא דין מיוחד שצריך שמהא
לו סוכה כל שבעה, אף שכבר גמר מלאכול
ואינו מקיים עוד מצות הישיבה בסוכה,
כי יש עליו עדיין מצוה 'שמהא לו סוכה'
כל שבעה, שיעשה סוכתו קבע וביטו
עראי.

